

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11

12

NAAR DE KERN

13

14

PROGRAMMA CHRISTENUNIE/SGP EUROPESE VERKIEZINGEN 2019

15

16

17

1	Inhoud	
2		
3	Inleiding.....	2
4	1 Europa institutioneel.....	4
5	2 Veiligheid en privacy.....	8
6	3 Rechtsstaat.....	11
7	4. Asiel en migratie.....	14
8	5 Economie en interne markt.....	18
9	6 Euro en monetaire unie.....	21
10	7 Begroting en belastingen.....	24
11	8 Duurzaamheid.....	27
12	9 Landbouw en voedsel.....	29
13	10 Visserij.....	31
14	11 Handel en ontwikkelingssamenwerking.....	33
15	12 Buitenlands beleid en nabuurschap.....	37
16	13 Defensie.....	42
17		
18		

Inleiding

Nederland is onderdeel van Europa. Het stemt dankbaar dat de Europese volkeren na het einde van de Tweede Wereldoorlog in betrekkelijke vrede mogen leven. Dat is geen vanzelfsprekendheid, zoals de geschiedenis uitwijst. We delen eenzelfde cultuur, niet het minst omdat in ons werelddeel het Evangelie wortel heeft geschoten en eeuwenlang doorwerkte. Hier leven we vrij en veilig. Hier verdienen wij ons geld waarmee een hoog welvaartsniveau is bereikt.

Nederland is op zijn plek binnen de Europese Unie. In Brussel, de hoofdstad van de EU, overleggen de landen van dit werelddeel met elkaar en worden er belangrijke besluiten genomen die ons allemaal aangaan. Dat gaat bijvoorbeeld om grote uitdagingen die we niet alleen op kunnen lossen. Onderlinge afspraken zijn erop gericht om alle landen te laten delen in de vrede en welvaart. Zonder grenscontroles rijden we van Amsterdam naar Barcelona. Dat is niet alleen makkelijk als je op vakantie gaat, maar óók voor de handel, onze export. En gezamenlijke regels over voedsel, webshops, diploma's en veel andere thema's maken ons leven overzichtelijker. De Europese Unie is een manier om vorm te geven aan vrede, recht, welvaart en voorspoed in Europa. We hebben elkaar nodig. Bovendien is de Europese Unie een plek om vorm te geven aan waarden die we gemeenschappelijk hebben.

Over de Europese Unie zoals die nu is, zijn we echter kritisch. Niet ontkend kan worden dat Brussel iedere keer weer de neiging heeft alle macht naar zich toe te trekken. En veel boeren, chauffeurs, vissers en andere ondernemers lopen op tegen een overdaad aan regels, die in de verschillende landen ook nog eens verschillend worden uitgelegd en gehandhaafd. In de praktijk blijkt vaak: hoe meer regels, des te groter de bevoegdheden voor EU-instanties. En omgekeerd! De EU is er echter voor de lidstaten, niet andersom. De huidige Europese Unie laat te weinig ruimte voor verscheidenheid. Een steeds hechtere unie gaat klemmen.

De Europese Unie is onmiskenbaar ook een politiek project. Europa mag weten te bezielen. Maar zonder politiek draagvlak redt de EU het niet. Dat draagvlak moet komen van de burgers van de landen van de EU. Daarbij zijn er wel meer smaken dan alleen voor of alleen tegen de EU. Nationalisten gaan alleen maar uit van het eigen belang, terwijl federalisten het liefst een supereenheidsstaat zien verrijzen. ChristenUnie en SGP een kiezen voor een andere koers. Wij kiezen voor een Europa van lidstaten. Soevereiniteit en samenwerking zijn daarbij de twee kernwoorden. We willen wegblijven van extreme voorstellen of het verketteren van andere posities. Dat zorgt slechts voor verdere polarisatie. We willen wel een duidelijke focus: zonder samenwerking kunnen we niet in Europa. Maar wat ChristenUnie en SGP betreft mag die samenwerking nooit uitmonden in een Europese superstaat.

● ● ●

“Nederland is op zijn plek binnen de Europese Unie. Hier leven we vrij, veilig en welvarend. Maar over de EU zoals die nu is, zijn wij kritisch. De EU is er voor de lidstaten, niet andersom. Het sleutelwoord is ‘samenwerking’.

Samenwerken is voor ChristenUnie en SGP het sleutelwoord. Samenwerking betekent dat de kracht van de groep wordt aangesproken, terwijl ieder zijn eigenheid kan behouden. Niet een overkoepelend verband, maar de zelfstandige lidstaten moeten de Europese Unie vormen. Het zijn de nationale regeringen die mandaat hebben om te handelen. In de lidstaten floreert de democratie, vindt er publiek debat plaats en voelen burgers zich onderdeel van een gemeenschap. Dat ‘politieke primaat’

1 van natiestaten moet weerspiegeld worden in Europa. Dat vraagt om flexibiliteit en ruimte voor
2 verschil. Méér Europa is prima, méér Brussel niet.

3

4 In Europa staat veel op het spel. Juist nu willen we daarom werken aan onze idealen. We denken aan
5 een schonere en duurzame wereld; aan een gezonde economie; aan een goed gesprek over de
6 waarden die we delen; aan aandacht voor mensenrechten; aan een eerlijke markt voor ondernemers
7 en ambachtslieden en aan het opkomen voor recht en vrede. Hier hoort bij dat de Europese Unie
8 regelmatig pas op de plaats houdt en zich niet vertilt. Wie vrijheid, vrede en recht werkelijk wil
9 bevorderen zal oog moeten hebben voor ieders eigenheid; die zal macht en uniformiteit schuwen.

10

11 Steeds zoeken we naar een goede balans tussen samenwerking en soevereiniteit, tussen verplichting
12 en vrijheid. Vanuit het besef dat we nooit een volmaakte wereld kunnen creëren. Maar ook vanuit de
13 roeping dat we, ook in de politiek, dienen te zoeken naar wat goed en wijs is. Dat doen we in
14 afhankelijkheid van God Die regeert en in Wiens hand alle dingen zijn. Geleid door het Woord dat al
15 zoveel eeuwen Europa heeft gestempeld. Biddend om de Geest, die werkt door mensen heen.

1 Europa institutioneel

Naar een flexibele Unie

Een toekomstbestendige EU is een flexibele EU. Niet alle thema's zijn gebaat bij een uniforme of federale aanpak. In lijn met het Europa-rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid (WRR) uit 2018 pleiten wij voor Europese variaties. Meer variatie en flexibiliteit kunnen bovendien helpen om slepende kwesties en grote polarisatie te verhelpen.

Voor ChristenUnie en SGP zijn het de lidstaten die de Europese samenwerking moeten vormgeven. Op politiek niveau zijn burgers en groepen mensen allereerst verbonden via de nationale democratie. De natiestaat dient het samenleven van groepen mensen maar dient te waken voor doorgeslagen nationalisme. In zaken als menselijke waardigheid, gelijkheid, solidariteit en verdraagzaamheid zagen de grondleggers van de Europese Unie tegengif voor het extreme nationalisme en de haat die Europa in twee wereldoorlogen hebben gestort. De Europese Unie is voor vrede, veiligheid en welvaart in ons continent. Ze dient het samenleven van verschillende staten. De Europese lidstaten, verzameld in de Raad, zijn dan ook verantwoordelijk voor de politieke koers van de EU. De Commissie voert uit en het Parlement ziet toe op de uitvoering en vormt een tegenmacht tegen de Raad. Hierbij past dat het recht van initiatief tot nieuwe wetgeving bij de lidstaten komt te liggen.

• • •
“Voor ChristenUnie en SGP zijn het de lidstaten die de Europese samenwerking moeten vormgeven.”

Dit ‘Europa van de lidstaten’ vraagt om een verantwoordelijke houding van de lidstaten zelf. Europese landen moeten staan voor het beleid dat ze in Brussel hebben afgesproken en dit ook handhaven. Dat zorgt, in combinatie met het initiatiefrecht, ook voor een belangrijker rol voor de nationale parlementen. Zij kunnen hun eigen regering direct aanspreken op verantwoordelijkheid voor Europees beleid. Zo hebben ze een steviger vinger aan de Europese pols. ChristenUnie en SGP hechten aan democratisering van Europa via de nationale democratieën. Er bestaat niet één Europees volk en dat hoeft ook niet gecreëerd te worden.

De Brexit is een belangrijke les voor de Europese Unie. Het is mede door gebrek aan flexibiliteit en de te grote federale ambities dat het tot een Brexit is gekomen. Overigens heeft ook profileringsdrang

• • •
“Wil de Europese Unie soepel kunnen opereren en groot zijn op grote thema's, dan is Europese variatie geboden.”

32 van opportunistische politici in het VK bijgedragen aan de Brexit. Nu het zover is, is het van wezenlijk belang dat het Verenigd Koninkrijk en de EU tot goede afspraken komen over een vruchtbare toekomstige samenwerking. Europese leiders doen er daarom goed aan zich niet neerbuigend op te stellen jegens de Britten. Daarnaast moet de Brexit leiden tot bezinning en verandering in de EU zelf, zodat eventuele volgende ‘exits’ worden voorkomen.

39 We hebben een voorkeur voor samenwerking op basis van afspraken tussen de verschillende lidstaten (intergouvernementele samenwerking) boven samenwerking die gebaseerd is op regels die door 40 bijvoorbeeld de Europese Commissie worden uitgevaardigd (supranationale samenwerking). 41 42 Supranationale samenwerking kan nodig zijn, maar die moet altijd ingebed zijn in heldere kaders, dit 43

1 om verdere machtsuitbreiding te voorkomen. Lang niet altijd is 'meer integratie' het antwoord. Eerder
2 gemaakte afspraken kunnen soms onwerkbaar blijken. Dan is het nodig dat die ingetrokken of
3 veranderd worden. Ook kan het gebeuren dat een lidstaat blijvend niet kan voldoen aan gemaakte
4 afspraken, bijvoorbeeld als het gaat om de eurozone of het Schengengebied. In dat geval moet een
5 ordelijke exit mogelijk zijn. Tegelijk betekent flexibiliteit in Europa óók dat als een kopgroep veel
6 intensiever wil samenwerken dan de rest, zij daarvoor de ruimte moeten krijgen.

7 8 **Concreet**

- 9 ➤ De EU moet streven naar aanpassing van de bestaande gele- en oranje kaartprocedures. De gele
10 kaart-procedure vervalt. De oranje kaartprocedure gaat gelden als *een derde* in plaats van de helft
11 van de nationale parlementen bezwaar maakt tegen een Europees voorstel. En er komt een rode
12 kaartprocedure, waarbij een Europees voorstel automatisch verworpen wordt bij bezwaar van
13 50% van de nationale parlementen.
- 14 ➤ Er moeten exit-criteria en exit-draaiboeken komen voor grote Europese arrangementen als de
15 eurozone en Schengen.
- 16 ➤ Verdergaande samenwerking in kopgroepen, bijvoorbeeld op het gebied van klimaat, transport
17 of defensie, moet mogelijk zijn als samenwerking met de EU-27 niet lukt, en zolang dit geen
18 afbreuk doet aan fundamentele Unieprincipes als de rechtsstaat en één markt.
- 19 ➤ Nieuwe EU-agentschappen worden bij voorkeur op tijdelijke basis opgericht. Bestaande
20 ineffectieve agentschappen worden opgeheven, met name op het gebied van sociale zaken.
- 21 ➤ Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC), een adviesorgaan over sociale zaken, wordt
22 opgeheven.
- 23 ➤ ChristenUnie en SGP zijn tegen het proces van 'Spitzenkandidaten', waarbij de kandidaat van de
24 winnende Europese fractie automatisch voorzitter wordt van de Europese Commissie.
- 25 ➤ Het recht van initiatief wordt voor niet EU-competenties weggehaald bij de Europese Commissie
26 en bij de Raad gelegd.
- 27 ➤ Het Europees Parlement stopt met de geldverslindende, maandelijkse verhuizingen naar
28 Straatsburg en kiest Brussel als enige vergaderplaats.
- 29 ➤ Om sluipende bevoegdheidsoverdracht van de lidstaten naar de EU te stoppen, moet de
30 bevoegdheidsverdeling tussen de EU en haar lidstaten in artikel 2 t/m 6 van het Europese
31 Werkingsverdrag (VWEU) nauwgezet worden gehandhaafd.
- 32 ➤ De Europese bevoegdheden moeten worden voorzien van een 'Kompetenzkatalog' - een
33 uiteenzetting waar de Unie wel en waar niet bevoegd is - om de interpretatieruimte van het
34 Europese Hof van Justitie op democratische wijze in te kaderen.
- 35 ➤ ChristenUnie en SGP streven naar het schrappen van de zinsnede "een steeds hechter verbond
36 tussen de volkeren van Europa" uit de preambule en artikel 1 van het VEU.

37 38 39 **Recht van initiatief naar de Europese Raad**

40
41 De politieke leiding van de EU ligt in handen van de Raad, de verzameling van alle regeringen van de
42 lidstaten. Dat is goed zo, want in de lidstaten komen de democratie en controle door de parlementen
43 het best tot hun recht. Dat hoort beter tot uitdrukking te komen in de verschillende bevoegdheden
44 van de Europese instituten. Daarom moet het recht van initiatief, de mogelijkheid om nieuwe EU-
45 wetgeving voor te stellen, bij de Raad komen te liggen. Nu ligt deze bij de Europese Commissie. De

1 Commissie is hiermee echter teveel een politiek orgaan geworden. Voor alle wetgevingsterreinen
2 behalve die waarop de EU de volledige bevoegdheid heeft (douane, mededinging, visbestanden,
3 handelsbeleid en monetair beleid), moet de Commissie voortaan eerst instemming van een
4 meerderheid van de Raad hebben om een voorstel te kunnen presenteren. Dat geeft de Raad meer
5 eigenaarschap en verantwoordelijkheid. Het voorkomt ook onnodige of polariserende voorstellen. De
6 Commissie gaat zodoende meer als ambtelijke dienst van de Raad functioneren. Dit zorgt voor
7 duidelijker politieke sturing in de EU. Ook versterkt dit de democratie. Nationale parlementen kunnen
8 hun regeringen direct aanspreken op EU-initiatieven, en daar in gezamenlijkheid ook zelf voorstellen
9 voor doen.

10

11

1

2

3

4

5

6

7

EEN RECHTVAARDIG EUROPA

8

9

10

11

12

13

14

15

2 Veiligheid en privacy

Beveiligen wat ons dierbaar is

Sinds 2015 wordt Europa getroffen door een nieuwe golf van terroristische aanslagen. De meeste impact hadden de aanslagen uitgeoefend of geïnspireerd door Islamitische Staat (IS) en Al Qaida. Vaak waren die gericht tegen onschuldige burgers op een vliegveld of in een concertzaal, maar niet zelden waren ook Joden en politieagenten het mikpunt. Terroristen reizen vaak vrij en onbekommerd door Europa. Dit roept de vraag op: hoe beschermen wij onze burgers?

Als reactie op de aanslagen zijn veel nieuwe initiatieven genomen, zoals het beter uitwisselen van gegevens door politie- en justitiediensten. Momenteel wordt er hard gewerkt aan het aan elkaar koppelen van verschillende Europese databanken. Dat zou bijvoorbeeld met biometrische gegevens kunnen, zodat we weten welke gegevens bij welke personen horen.

ChristenUnie en SGP steunen deze initiatieven, maar wél onder voorwaarden. De overheid dient uiterst zorgvuldig met persoonsgegevens van burgers om te gaan. Overheidsinstellingen, waaronder politie en justitie en inlichtingendiensten, mogen gegevens alleen verzamelen wanneer dit noodzakelijk, doelmatig en proportioneel is, en er moet goed op gelet worden dat men zich houdt aan de wettelijke bewaartermijnen. Uitwisseling van gegevens op Europees niveau en daarbuiten mag alleen als er voldoende waarborgen zijn dat er geen misbruik van wordt gemaakt. Nederland en andere Europese landen dienen zelf voldoende inlichtingencapaciteiten te ontwikkelen omdat het goed is als we niet afhankelijk zijn van buitenlandse inlichtingendiensten.

Veel burgers hebben zorgen over de veiligheid op straat. ChristenUnie en SGP delen deze zorgen. Datzelfde geldt voor de veiligheid online, waarbij met name kinderen kwetsbaar zijn. Het spreekt vanzelf dat Europa zich niet moet bemoeien met de wijkagent in Nederland. Dat neemt niet weg dat, mits zorgvuldig ingekaderd, Europese samenwerking en gegevensuitwisseling noodzakelijk is bij de bestrijding van georganiseerde misdaad, mensenhandel, cybercriminaliteit en fraudebestrijding.

● ● ●
“Europa moet zich niet bemoeien met de wijkagent in Nederland. Maar mits zorgvuldig ingekaderd is Europese samenwerking en gegevensuitwisseling bijzonder nuttig bij de bestrijding van georganiseerde misdaad, mensenhandel, cybercriminaliteit en fraudebestrijding.”

ChristenUnie en SGP zijn blij met het coördinerende en ondersteunende werk van Europol en Eurojust. Samenwerking binnen Interpol (de internationale politieorganisatie) is problematischer, omdat de databases van Interpol door landen als China en Turkije regelmatig worden misbruikt om dissidenten op te pakken. Als het gaat om inlichtingenwerk, mag Europa hooguit een ondersteunende rol spelen. ChristenUnie en SGP willen geen Europese geheim agenten, of Europese online spionageprogramma's.

Het Schengengebied van open Europese binnengrenzen brengt veel gemak voor burgers en bedrijven. Toch is het soms nodig om tijdelijk opnieuw controles in te voeren aan de Europese binnengrenzen. ChristenUnie en SGP vinden dat lidstaten dit bij uitzondering op eigen initiatief moeten kunnen blijven

1 doen. Nationale overheden zijn zich heel goed bewust van de nadelen van zo'n maatregel. Maar juist
2 om 'Schengen' te behouden, is het soms nodig om de binnengrenzen weer te controleren.

3
4 Niet alleen overheidsdiensten verzamelen persoonsgegevens. Bedrijven doen dit ook, soms op
5 gigantische schaal. Helaas zijn die gegevens bij deze bedrijven niet altijd veilig. Gebleken is dat ze soms
6 worden gebruikt om er geld mee te verdienen, of om er klanten mee te manipuleren. De EU en
7 nationale autoriteiten voor de bescherming van persoonsgegevens dienen dan ook strikt toe te zien
8 op de naleving van nieuwe Europese regels over de bescherming van persoonsgegevens, waaronder
9 de Algemene verordening gegevensbescherming (AVG).

10
11 Sociale mediabedrijven en andere grote commerciële partijen moeten zorgvuldig omgaan met de
12 persoonsgegevens van Nederlandse en Europese burgers. Doen ze dit niet, dan moeten er boetes
13 worden opgelegd. Gaat het over kleine bedrijven en organisaties, dan mag er best rekening mee
14 worden gehouden dat het voor hen stukken moeilijker is aan de letter van de wet te voldoen. Dit kan
15 bijvoorbeeld door controles te beginnen bij grote commerciële partijen.

16
17 Europa probeert zich ook te wapenen tegen
18 manipulatie en desinformatie, vaak afkomstig uit
19 Rusland of van extremistische groeperingen.
20 Hierbij moet uiterst zorgvuldig worden
21 opgetreden. De grens tussen nepnieuws en echt
22 nieuws is soms flinterdun. De bestrijders van valse
23 informatie mogen niet op hun beurt valse
24 informatie of beschuldigingen verspreiden.
25 ChristenUnie en SGP vinden dat de bestrijding van
26 'nepnieuws' het best op nationaal niveau kan
27 plaatsvinden. Het is natuurlijk wel goed om
28 informatie tussen landen te delen. Een onafhankelijke pers en persvrijheid zijn vanzelfsprekend van
29 belang in de strijd tegen nepnieuws.

• • •
“Sociale mediabedrijven moeten zorgvuldig omgaan met persoonsgegevens. Doen ze dit niet, dan moeten er boetes worden opgelegd. Voor kleine bedrijven en organisaties mag er best rekening mee worden gehouden dat het veel moeilijker is om aan de letter van de wet te voldoen.”

30 31 **Concreet**

- 32 ➤ In het belang van het voorkomen van aanslagen en het bevorderen van onze veiligheid, is
33 uitwisseling van persoonsgegevens van politie en justitie op Europees niveau toegestaan. Echter,
34 het aan elkaar koppelen van Europese politie- en justitiedatabases mag alleen als het met strikte
35 waarborgen is omgeven, met stringente checks op noodzakelijkheid, doelmatigheid en
36 proportionaliteit, en met inachtneming van wettelijke bewaartermijnen.
- 37 ➤ Het democratisch toezicht moet goed geregeld zijn.
- 38 ➤ Bij de herziening van de Schengen Grenscode moet de bevoegdheid van lidstaten intact blijven
39 om op eigen initiatief (tijdelijk) grenscontroles uit te voeren.
- 40 ➤ Nederland en andere lidstaten moeten hun Autoriteit gegevensbescherming voldoende capaciteit
41 geven om de nieuwe Europese privacyregels (AVG) te handhaven. Deze handhaving dient gelijk
42 te zijn in de hele EU. Wel moet ervoor worden opgepast dat maatschappelijke organisaties, kerken
43 en kleine bedrijven niet opgezadeld worden met veel en onmogelijke regels.
- 44 ➤ Desinformatie, bijvoorbeeld vanuit Rusland, moet door de lidstaten worden bestreden. Hierbij is
45 uiterste voorzichtigheid en zorgvuldigheid geboden, omdat foutieve claims van 'fake news' juist

- 1 averechts werken en het gevaar dreigt van censuur of het wegstoppen van onwelgevallige
- 2 meningen en/of feiten.
- 3

3 Rechtsstaat

Eenheid in verscheidenheid

In de Bijbel wordt ieder mens, iedere samenleving en iedere overheid opgeroepen om in navolging van Christus op zoek te gaan naar vrede en recht. Ook vanuit de EU mogen we daaraan mee blijven bouwen. Artikel 2 van het Verdrag betreffende Europese Unie onderstreept dit streven: *“De waarden waarop de Unie berust, zijn eerbied voor de menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten...”*

De laatste jaren zijn er echter zorgen ontstaan over de rechtsstaat in een aantal Europese lidstaten. De Europese Commissie is daarom bijvoorbeeld een intensieve dialoog begonnen met de Poolse regering, ook heeft het Europees Parlement haar zorgen uitgesproken over de situatie in Hongarije. Tegen beide landen is de zogenoemde ‘artikel 7-procedure’ opgestart. In Malta en Slowakije zijn journalisten vermoord die onderzoek deden naar corruptie die niet voldoende door de autoriteiten werd aangepakt. ChristenUnie en SGP nemen de zorgen over genoemde lidstaten serieus en de bestaande problemen moeten dan ook met hen worden besproken.

De Europese samenwerking kan alleen goed gaan wanneer de rechtsstaat in de verschillende lidstaten gewaarborgd is. Een onafhankelijke justitie, vrije media en ruimte voor maatschappelijke organisaties zijn daar belangrijke onderdelen van. Zo is een onafhankelijke justitie onmisbaar voor het bewaken van een eerlijke besteding van Europese fondsen of voor het garanderen van een gelijk speelveld voor ondernemers die in de Europese Interne markt over de grens investeren. Daarom moeten lidstaten elkaar regelmatig aanspreken op de status van hun rechtsstaat, bijvoorbeeld tijdens de Raadsvergaderingen. Deze onderlinge dialoog tussen lidstaten verdient de voorkeur boven juridische procedures. Tegelijkertijd moet de EU de soevereiniteit van haar lidstaten in acht nemen. Het bestaan van legitieme verschillen

● ● ●

“De onderlinge dialoog tussen lidstaten verdient de voorkeur boven juridische procedures.”

tussen rechtssystemen en -tradities van de lidstaten verdient namelijk erkenning en waardering. De Unie mag landen niet veroordelen omdat deze bijvoorbeeld een traditioneel beleid voor huwelijk en gezin hanteren. Echter, wanneer in lidstaten de basisprincipes van de rechtsstaat zoals vastgelegd in de Europese Verdragen en het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie (Handvest) aantoonbaar en fundamenteel geschonden worden, dan moeten lidstaten in uiterste gevallen gekort kunnen worden op bijdragen uit de Europese fondsen of hun stemrecht kunnen verliezen. Door deze schendingen loopt namelijk de grensoverschrijdende samenwerking en het wederzijds vertrouwen in nationale rechtssystemen gevaar.

Alle mensen, ook ongebooren kinderen en ouderen, hebben recht op de bescherming door middel van een functionerende rechtsstaat. Het is te betreuren dat steeds meer Europese lidstaten, soms zelfs aangemoedigd vanuit het Europees Parlement, deze christelijke principes loslaten. De Europese Verdragen noemen ‘menselijke waardigheid’ een Europese waarde. Ook garandeert het Handvest het recht op leven. Onder het mom van mensenrechten, streeft men echter in diverse lidstaten naar een versoepeling van regels rond abortus en euthanasie. Een soortgelijke beweging zien we op het vlak

1 van het gezin en seksualiteit. Hoewel lidstaten exclusief bevoegd zijn op het terrein van familie en
2 gezin, probeert de EU ook op dit vlak een vinger in de pap te krijgen. De lidstaten moeten niet toestaan
3 dat Europese initiatieven het traditionele gezin ondermijnen.
4 Het verdient onze inzet en toewijding om, in antwoord op Gods opdracht, de waarde van het leven te
5 verdedigen en te beschermen. Ondertussen willen we ervoor zorgen dat Europa in de toekomst op
6 deze gevoelige beleidsthema's geen bevoegdheden krijgt toebedeeld.

7

• • •
*“Alle mensen, ook ongeboren kinderen en ouderen,
hebben recht op de bescherming door middel van een
functionerende rechtsstaat”*

ChristenUnie en SGP zijn geen voorstander van verdere uitbreiding van de bevoegdheden van het Europees Openbaar Ministerie (EOM). Dit instituut zal vanaf eind 2020 haar werkzaamheden beginnen op het gebied van grensoverschrijdende fraude

14 met Europees geld en grootschalige Btw-fraude. Bepaalde problemen, zoals grensoverschrijdende
15 drugscriminaliteit en mensenhandel, vragen om een gecoördineerde, grensoverschrijdende aanpak.
16 Andere uitdagingen kunnen lidstaten echter prima zelf het hoofd bieden. Belangrijk is dat lidstaten
17 zeggenschap behouden over hun nationale Openbare Ministeries en de nationale prioriteiten kunnen
18 blijven bepalen. Zo dient het strafrecht, conform de Verdragen en binnen de genoemde kaders, zoveel
19 mogelijk een verantwoordelijkheid van de lidstaten te blijven. Politie en justitie kunnen echter
20 grensoverschrijdend samenwerken zonder allerlei nieuwe EU-instituties of regels vanuit Brussel. Dit
21 kan ook bilateraal of multilateraal worden geregeld, zoals onlangs in de Benelux is gebeurd.

22

23 Net als iedere overheid, lokaal, nationaal heeft ook Europa de taak om kwetsbaren en minderheden
24 te beschermen. In dat kader heeft ons continent een pijnlijke geschiedenis rond antisemitisme. De
25 laatste jaren zien we in veel landen het gif van het
26 antisemitisme weer toenemen. Veel Joden voelen

27 zich niet veilig en trekken daarom naar Israël.
28 ChristenUnie en SGP maken zich hier ernstig
29 zorgen over. De EU moet hiertegen, waar mogelijk,
30 optreden en de strijd hiertegen coördineren. Dat
31 geldt ook voor nieuwe vormen van antisemitisme

• • •
*“Bepaalde grensoverschrijdende problemen,
zoals drugscriminaliteit en mensenhandel,
maar ook antisemitisme, vereisen een
gecoördineerde aanpak.”*

32 vallend onder de brede, internationale werkdefinitie, zoals aangenomen door de International
33 Holocaust Remembrance Alliance en reeds geaccepteerd door het Europees Parlement. Ook andere,
34 soms kwetsbare, bevolkingsgroepen staan in veel lidstaten en kandidaat-lidstaten onder druk. De
35 Roma (zigeuners) zijn hiervan een voorbeeld. Ook hier is het onacceptabel dat discriminatie soms
36 wordt toegestaan, of overheden hier zelfs aan medeplichtig zijn. Geweld tegen vrouwen en kinderen
37 verdient blijvende aandacht. Het is goed als de lidstaten elkaar hierbij in de gaten houden en, waar
38 nodig, aanspreken op discriminerend en ondermijnend gedrag.

39

40 **Concreet**

41 ➤ De rechtsstaat moet regelmatig onderwerp worden in Raadsvergaderingen, waarbij lidstaten
42 elkaar aanspreken op kwesties die spelen. De onderlinge dialoog, met name binnen de Raad,
43 verdient zonder meer de voorkeur boven juridische procedures

- 1 ➤ Staten kunnen gekort worden op de bijdrage uit Europese fondsen als de rechtsstaat
2 fundamenteel wordt aangetast. Dit kan pas na een zorgvuldige procedure met hoor- en
3 wederhoor en bij unanimitieit in de Raad.
- 4 ➤ Een Europees Openbaar Ministerie is onwenselijk, maar nu deze er komt beperkt het EOM zich
5 louter tot bestrijding van fraude met Europese fondsen.
- 6 ➤ De EU moet coördinerend optreden tegen het toenemend antisemitisme in Europa en
7 daarbuiten.
- 8 ➤ De EU mag de beschermwaardigheid van het ongeboren en oudere leven en van het
9 traditionele gezin niet ondermijnen, en krijgt geen bevoegdheden op deze terreinen.
- 10 ➤ De EU dient het Istanbulverdrag van de Raad van Europa te ratificeren. Dat verdrag gaat
11 over het voorkomen en bestrijden van geweld tegen vrouwen en huiselijk geweld.
- 12

Geen ondermijning van het traditionele gezin

13

14

15

16 Familiezaken zijn géén bevoegdheid van de Europese Unie. Toch probeert de EU ook daar een voet
17 tussen de deur te krijgen. Bijvoorbeeld via ‘rechten van kinderen’ en uitspraken van het Hof van Justitie
18 van de EU over bijvoorbeeld het homohuwelijk in relatie tot verblijfsvergunningen. ChristenUnie en
19 SGP vinden dit een ongewenste ontwikkeling. De EU moet de grenzen van haar bevoegdheid kennen
20 en respecteren. Zij moet die grens niet oprekken; zéker als het gaat om het traditionele gezin. Dat geldt
21 overigens ook voor de beschermwaardigheid van het leven. De EU mag geen voorstellen doen op het
22 terrein van het ongeboren leven of het levenseinde.

23

24

4. Asiel en migratie

Liefde en recht voor de vreemdeling

De Bijbel roept ons op om te zorgen voor de vreemdeling en hem lief te hebben. Tegelijk zien we dat de instroom van grote groepen nieuwkomers, vaak met waarden en normen die ver af staan van de onze, soms spanning en vervreemding teweegbrengt in onze maatschappij. ChristenUnie en SGP zoeken in eigen land en in Europa naar wegen om aan de ene kant recht te doen aan hen die in hun eigen land vervolgd en opgejaagd worden, en aan de andere kant te zorgen voor de kwetsbare waarden en veiligheid in onze samenleving. Daarbij kijken we goed naar grondoorzaken van migratie, en willen we onbedoelde bijwerkingen van het beleid voorkomen. ChristenUnie en SGP blijven vasthouden aan de waarden van gerechtigheid en menselijke waardigheid die in het Vluchtelingenverdrag en mensenrechtenverdragen zijn vastgelegd.

Mensen verlaten hun eigen land om uiteenlopende redenen. Een goed asiel- en migratiebeleid begint met het aanpakken van die grondoorzaken. Dit kan door conflictpreventie en door investeringen in Afrika, het Midden-Oosten en andere gebieden waarvandaan mensen naar Europa migreren. Daarnaast moet Europa voorkomen dat we door onbedoelde of schadelijke externe effecten van ons handels-, klimaat- en landbouwbeleid de ontwikkeling op eigen kracht in de landen van vertrek moeilijker maken. Onze ideeën hierover worden verder uitgewerkt in onder andere hoofdstukken 8 (duurzaamheid), 9 (landbouw en voedsel) en 11 (handel en ontwikkelingssamenwerking).

We moeten de grondoorzaken van migratie aanpakken, maar ook zorgvuldig en humaan omgaan met mensen die toch besluiten huis en haard te verlaten. De grote toestroom van asielzoekers in 2015 en 2016 is inmiddels weer flink afgenomen.

Toch zijn er ieder jaar honderdduizenden mensen op weg naar Europa om asiel aan te vragen. Daarbij komen er volgens de Internationale Organisatie voor Migratie een paar duizend mensen per jaar om door verdrinking in de Middellandse Zee. Dat is verschrikkelijk! Hoeveel migranten en asielzoekers er op de routes door de Sahara en Sahel omkomen, is niet bekend. VN-experts vermoeden dat dit nog veel meer kan zijn dan het aantal doden op zee.

“We moeten de grondoorzaken van migratie aanpakken, maar ook zorgvuldig en humaan omgaan met mensen die toch besluiten huis en haard te verlaten.”

Veel asielzoekers die de levensgevaarlijke tocht naar Europa ondernemen, worden niet als vluchteling erkend. In Italië bijvoorbeeld komen veel mensen aan uit West-Afrika en Zuid-Azië, regio's waar geen sprake is van een echte oorlog en vervolging. Volgens Europol gebruikt 90 procent van de migranten betaalde smokkeldiensten, aangeboden door criminele netwerken. In 2015 haalden die een geschatte jaaromzet van 3 tot 6 miljard euro. Dit moet keihard worden aangepakt. ChristenUnie en SGP vinden dat oorlogsvluchtelingen en mensen die worden vervolgd, welkom zijn. Het beste is als vluchtelingen in eigen regio opgevangen kunnen worden, maar Europa heeft zelf ook een belangrijke verantwoordelijkheid. Natuurlijk moeten economische migranten in nood op zee worden gered, maar dat betekent niet automatisch opname in Europa. Er moet bij aankomst veel effectiever onderscheid worden gemaakt tussen vluchtelingen en economische migranten. Dat vraagt om verschillende

1 mogelijkheden en procedures. Europa moet ook veel meer inzetten op hervestiging van vluchtelingen,
2 rechtstreeks uit conflictgebieden. Dit kan in samenwerking met de VN-Vluchtelingenorganisatie. Door
3 zo “spontane” migratie van economische migranten te ontmoedigen en vluchtelingen een veilige route
4 te bieden, zullen minder migranten de levensgevaarlijke reis beginnen en wordt de inkomstenbron van
5 de criminele smokkel business afgeknepen.

6

7 De asielprocedures in de lidstaten moeten beter op elkaar afgestemd en versneld worden. Dit kan
8 onder meer door een gezamenlijke Europese lijst van ‘veilige landen’ te hanteren, zoveel mogelijk op
9 basis van gezamenlijke informatie. ChristenUnie en SGP bepleiten een vast verdelingsmechanisme dat
10 tijdens crisissituaties kan worden geactiveerd, waarbij onder strikte voorwaarden bepaalde groepen
11 vluchtelingen kunnen worden overgenomen van lidstaten die overbelast zijn. Lidstaten die hier niet
12 aan mee willen doen dienen een financiële bijdrage te leveren.

13

14 Effectieve samenwerking tussen Europese lidstaten en met omliggende landen is nodig voor terugkeer
15 van uitgeprocedeerde asielzoekers en voor het bestrijden van mensensmokkel. Visumbeleid en
16 hulpdiensten aan overheidsinstellingen van de betreffende landen mogen hiervoor als drukmiddel
17 worden ingezet. Europa moet ook zelf nog meer doen om mensensmokkel binnen en tussen de
18 lidstaten te bestrijden. De situatie op smokkelroutes door Europa, bijvoorbeeld rond Calais, is
19 onacceptabel.

20

21 De afgelopen jaren is
22 herhaaldelijk gebleken dat
23 de ongecontroleerde
24 instroom van asielzoekers
25 ook risico’s meebrengt voor
26 de openbare orde en

“Europese lidstaten moeten effectief met elkaar en met omliggende landen samenwerken voor terugkeer van uitgeprocedeerde asielzoekers en voor het bestrijden van mensensmokkel.”

27 veiligheid. Denk aan asielzoekers die banden hebben met jihadistische groeperingen in het Midden-
28 Oosten. Of aan bedreiging van joden en christenen en andere kwetsbare groepen in
29 asielzoekerscentra. Ook de EU moet zich hier krachtig tegen teweer stellen. Dat kan onder meer door
30 betere informatie-uitwisseling via Europese databanken. Dit helpt om de controle beter te bewaken
31 en om ‘gevaarlijke’ asielzoekers die een dreiging voor de openbare orde vormen sneller hun status te
32 ontzeggen. De lidstaten blijven zelf verantwoordelijk voor het beheer van de Europese buitengrenzen.
33 Ondersteuning in de vorm van bilaterale hulp is waardevol, en de agentschappen Frontex
34 (grensbewaking) en EASO (asielbeleid) doen goed werk. Maar het door de Commissie voorgestelde
35 Europese grensleger van 10.000 mensen onder eigen commando en met geweldsmandaat, is
36 onacceptabel.

37

38 Nederland en de andere lidstaten kunnen meer doen voor legale arbeidsmigratie uit derde landen.
39 Deze migratie moet dan wel zinvol zijn voor zowel het land van bestemming als het land van herkomst.
40 Dat kan door het bevorderen van seizoensarbeid en het tijdelijk toelaten van studenten en
41 kennismigranten. Belangrijk is dat lidstaten dit zelf kunnen sturen, zodat de arbeidsmigratie aansluit
42 bij de situatie op de nationale arbeidsmarkt. Tegelijk is afstemming nodig om te voorkomen dat de
43 negatieve effecten van de ‘braindrain’ voor herkomstlanden eventuele positieve effecten,
44 bijvoorbeeld van het overmaken van geld naar de achtergebleven familie thuis, overstijgen.

45

1 **Concreet**

- 2 ➤ Europa blijft oorlogsvluchtelingen en mensen opvangen die een gegronde vrees hebben voor
3 vervolging wegens hun geloof, ras, nationaliteit, politieke overtuiging of seksuele geaardheid.
4 Europa blijft ook mensen in nood op zee redden. Maar redden betekent niet automatisch
5 opname.
- 6 ➤ Al bij de buitengrens dient een onderscheid te worden gemaakt tussen vluchtelingen en
7 economische migranten. Dat onderscheid vertaalt zich in verschillende mogelijkheden en
8 procedures. Er komt een Europese definitie van 'veilig land' en een gezamenlijke lijst van 'veilige
9 landen'.
- 10 ➤ EU-lidstaten stemmen hun asielpcedures beter op elkaar af.
- 11 ➤ Italië en Griekenland moeten de kwaliteit van hun opvangcentra verbeteren en kunnen daartoe
12 een beroep blijven doen op steun van de EU. De kwaliteit van opvangcentra buiten Europa moet
13 ook gewaarborgd zijn.
- 14 ➤ De inzet op hervestiging rechtstreeks uit VN-kampen in conflictgebieden i.s.m. UNHCR wordt
15 versterkt.
- 16 ➤ Er komt een solidariteitsmechanisme voor het ondersteunen van EU-lidstaten bij het opvangen
17 van asielzoekers die goede kans maken op een verblijfstatus. Lidstaten die hun
18 verantwoordelijkheid nemen, ontvangen steun naar rato van het aantal asielzoekers dat zij
19 opvangen.
- 20 ➤ De EU moet terugkeer onder toezicht verbeteren. Dit kan en moet efficiënter door betere
21 coördinatie, gezamenlijke vluchten en Europese afspraken met landen van herkomst. Hierdoor
22 worden onder meer het risico op ongecontroleerd verdwijnen in de illegaliteit en het
23 veiligheidsrisico voor de vreemdeling verminderd.
- 24 ➤ Nederland en andere Europese lidstaten coördineren de aanpak en uitzetting van gewelddadige
25 asielzoekers om te voorkomen dat ze elders in de EU weer opduiken. Asielzoekers die een
26 bedreiging vormen voor hun mede-asielzoekers verliezen hun recht op een verblijfsstatus.
- 27 ➤ Mensenhandelaren en -smokkelaars moeten stevig worden aangepakt. Hun netwerken dragen
28 eraan bij dat mensen levensgevaarlijke reizen afleggen en veel mensen op zee de dood vinden.
29 Het aanpakken hiervan vraagt om betere uitwisseling van politie- en justitiegegevens, bilaterale
30 en multilaterale samenwerking door politie en justitie en praktische oplossingen als beveiligde
31 parkeerplaatsen voor vrachtwagens.
- 32 ➤ Europese grensbewaking blijft primair een zaak van samenwerking tussen lidstaten, maar betere
33 en meer gecoördineerde grensbewaking is nodig. Er komt geen grensleger van 10.000 mensen.
- 34 ➤ Lidstaten houden zelf de controle over de arbeidsmigratie. Maar ze stemmen hun beleid wel af
35 waarbij ook oog is voor de negatieve effecten van braindrain uit ontwikkelingslanden.
- 36 ➤ De EU blijft onder meer via ontwikkelingssamenwerking, handel en klimaatbeleid bijdragen aan
37 de sociaaleconomische ontwikkeling van herkomstlanden, zodat mensen meer kansen krijgen om
38 dáár hun bestaan op te bouwen.

39

1

2

3

4

5

6

7

EEN VERANTWOORDELIJK EUROPA

8

9

10

11

12

13

5 Economie en interne markt

Verdienen over de grens

De interne markt is van groot belang voor Europa in het algemeen, en voor Nederland in het bijzonder. Ongeveer driekwart van onze export gaat naar EU-lidstaten. Een goed functionerende interne markt is daarom noodzakelijk en bevordert samenwerking en stabiliteit.

Regeldruk belemmert bedrijven, nationaal, maar ook als ze buiten de landsgrenzen zakendoen. ChristenUnie en SGP pleiten daarom voor verdere vereenvoudiging van Europese regelgeving. In het verlengde hiervan willen ChristenUnie en SGP tevens vermindering van administratieve lasten en 'nalevingskosten' voor het bedrijfsleven. Bij het opstellen en evalueren van beleid moet specifiek gekeken worden naar de gevolgen van dat beleid voor kleine bedrijven. Het moet voor MKB en startups veel makkelijker worden om toegang te krijgen tot Europese innovatiefondsen.

Een eerlijke en vrij toegankelijke Europese interne markt moet betrouwbaar zijn voor de Nederlandse consumenten en bedrijven. Consumenten hebben recht op eerlijke informatie over producten of diensten die gekocht worden. Schandalen zoals het dieselschandaal zorgen voor een flinke deuk in het consumentenvertrouwen. Eerlijke en heldere wet- en regelgeving op EU-niveau is essentieel om handel tussen lidstaten

● ● ●

“Het is in het belang van mens en milieu dat we vol inzetten op een circulaire economie, oftewel het zo efficiënt mogelijk gebruiken en hergebruiken van grondstoffen. Dit leidt tot minder milieubelasting, meer banen en een betere concurrentiepositie van Nederlandse en Europese bedrijven.”

onderling en landen buiten Europa te blijven stimuleren. ChristenUnie en SGP willen dat lidstaten, samen met de Europese Commissie, problemen en uitdagingen binnen de interne markt oppakken door heldere wetten en duidelijke regels. Ook moet de overheid consumentenwetgeving snel en adequaat handhaven.

Betere afvalscheiding en recycling is absolute noodzaak om de afvalberg te verkleinen en het opsouperen van grondstoffen te verminderen. In het belang van mens en milieu moet daarom vol worden ingezet op een circulaire economie, oftewel het zo efficiënt mogelijk gebruiken en hergebruiken van grondstoffen. Doel moet zijn minder milieubelasting, meer banen en een betere concurrentiepositie van Europese bedrijven. Economische stimuleringsprogramma's dienen hierop gericht te worden, zodat Europa wereldwijd voortrekker wordt van circulair ondernemen.

Deze omschakeling biedt momenteel unieke kansen voor ondernemers. Tegelijk vraagt het soms ook scherpe keuzes, die pijn kunnen doen. In de productiefase moet het gebruik van nieuwe grondstoffen omlaag worden gebracht. Daarentegen moet ingezet worden op een langere levensduur van producten. Ook in het ontwerp van producten is zuinigheid en vervangbaarheid van belang. Een goed voorbeeld hiervan is de FairPhone. Hergebruik en het winnen van grondstoffen uit afval- en reststromen dient de norm te zijn. De afvalstoffenregelgeving moet hierop aangepast worden.

1 We moeten slimmer omgaan met afval. Er mag wat ChristenUnie en SGP betreft in Europa geen afval
2 meer gestort worden en er moet een halvering komen van de hoeveelheid huishoudelijk restafval en
3 bedrijfsafval dat verbrand wordt. Het gebruik van plastic als verpakkingsmateriaal moet aan banden
4 worden gelegd. Meer hergebruik, ook door middel van nieuwe technieken moet actief gesteund en
5 ontwikkeld worden. Voedselverspilling dient aangepakt te worden door aan lang houdbare producten
6 geen houdbaarheidsdatum te koppelen.

7
8 Economische stimuleringsprogramma's blijven op regio's gericht. De omvang van innovatiefondsen
9 mag groeien ten laste van structuurfondsen, die vaak niet opgemaakt worden. Structuurfondsen
10 dragen bij aan economische groei in regio's die samen optrekken. De inhoudelijke doelen die regio's
11 samen nastreven moeten bepalender zijn dan de geografische ligging. Deze doelen zijn gekoppeld aan
12 de grote veranderingen of 'transities' die de Europese economie moet doormaken: energietransitie,
13 eiwittransitie en de transitie naar circulaire economie. ChristenUnie en SGP willen dat de financiering
14 van embryonaal stamcelonderzoek wordt stopgezet.

15
16 De wereld waarin wij nu leven verandert in hoog tempo door digitale technologieën, zoals bijvoorbeeld
17 blockchain-technologie. Cyberveiligheid van zowel burgers als het bedrijfsleven heeft voor
18 ChristenUnie en SGP hoge prioriteit. Het is aan de Europese Commissie en de lidstaten om hierin een
19 sturende en stimulerende rol te spelen. Inzet op netneutraliteit mag het aanbod van internetfiltering
20 niet dwarszitten. Gebruikers moeten altijd de mogelijkheid tot gefilterd internet hebben om zowel
21 ouderen als jongeren een veilige online omgeving te bieden.

22
23 Een sterke, veilige en groene Europese transportsector is belangrijk voor Nederland en voor de
24 Europese interne markt. Er moeten betere en veiligere parkeerplaatsen komen langs de Europese
25 wegen, en sociale wetgeving voor wegvervoer moet overal op dezelfde manier gehandhaafd worden.
26 Elektrisch vervoer juichen ChristenUnie en SGP van harte toe. De zee- en binnenvaartsector moeten

*“Naast goede cyberveiligheid is een sterke en veilige
transportsector belangrijk voor Nederland en voor
de Europese interne markt.”*

blijven investeren in 'groen' en veilig vervoer.
De illegale sloop van oude Europese
zeeschepen op de kusten van Bangladesh en
India is zeer milieuverontreinigend en
levensgevaarlijk, en moet actief worden
ontmoedigd.

33
34 Daarnaast is een goed Europees spoornet een prioriteit voor ChristenUnie en SGP. Daarmee wordt de
35 trein aantrekkelijker dan het vliegtuig. Daarom moeten er duidelijke afspraken komen voor zaken als
36 veiligheid, locomotiefcertificaten en bovenleidingsystemen. De luchtvaartsector moet meer bijdragen
37 aan het terugdringen van de uitstoot van schadelijke stoffen. In aanvulling op een goed werkend
38 Europees emissiehandelssysteem dringen ChristenUnie en SGP aan op een wereldwijd
39 emissiehandelssysteem. Dit vermindert de wereldwijde uitstoot en draagt bij aan een gelijk speelveld
40 tussen Europese en internationale vliegtuigmaatschappijen. Ook zijn ChristenUnie en SGP voorstander
41 van een 'Single European Sky', een samengevoegd Europees luchtruim met vereenvoudigde
42 vliegroutes. Dit levert een behoorlijke brandstofbesparing op en daarmee minder uitstoot.

43
44 Gemeenten in Nederland zijn door de Europese aanbestedingsregels gedwongen om hun zorg voor de
45 WMO en Jeugd Europees aan te besteden. Alsof Portugese of Finse bedrijven de mogelijkheid moeten

1 krijgen om mee te dingen om zorg aan ouderen of peuters in Amersfoort te leveren. Gemeenten
2 krijgen zo niet de mogelijkheid om in te zetten op lokaal maatwerk. Met elke nieuwe aanbesteding
3 komt daarbij de continuïteit van zorg in gevaar. Daarnaast hebben gemeenten lokaal partners nodig
4 om de zorg langjarig goed te regelen. Door de gedwongen aanbesteding krijgt dat partnerschap geen
5 kans. Daarom moet het sociaal domein vrijgesteld worden van de Europese aanbestedingsregels.
6

7 *Concreet*

- 8 ➤ Het Europese economische beleid is gericht op duurzaamheid en hergebruik.
- 9 ➤ Vereenvoudiging van Europese regels is nodig voor vermindering van administratieve lasten
10 en nalevingskosten voor met name MKB
- 11 ➤ Wetten en regels moeten goed worden gehandhaafd om consumentenvertrouwen te
12 versterken
- 13 ➤ Geen geld voor embryonaal stamcelonderzoek.
- 14 ➤ Europese aanbestedingsregels maken een uitzondering voor het sociaal domein zodat
15 Nederlandse gemeenten hun zorg in lokaal en regionaal in kunnen kopen en lokaal maatwerk
16 vorm kunnen geven

18 *Grote transities bieden kansen*

19
20
21 Er liggen enorme kansen voor het Europese bedrijfsleven in drie grote transities. Ten eerste blijft de
22 omslag van fossiele naar duurzaam opgewekte energie de komende jaren topprioriteit. Europa moet
23 regie voeren op het versneld afbouwen van onze afhankelijkheid van steenkool, bruinkool, aardolie en
24 Russisch aardgas. Deze energietransitie moet door Europa gesteund worden door innovaties te
25 steunen en scherpe doelstellingen op te stellen.

26
27 Ten tweede moeten bedrijven die actief zijn op het gebied van voedselproductie voortvarend aan de
28 slag met het produceren en aanbieden van nieuwe en plantaardige eiwitten. In 1960 bestond ons
29 menu voor 50% uit plantaardige eiwitten en 30% dierlijke eiwitten. Tegenwoordig eten we nog maar
30 35% plantaardige eiwitten en maar liefst 65% dierlijke eiwitten. Deze balans is niet vol te houden. De
31 productie van dierlijke eiwitten als vlees, vis en zuivel kan de groei van de wereldbevolking niet op
32 duurzame en verantwoorde wijze bijhouden. Er liggen geweldige kansen voor onderzoeksinstituten en
33 bedrijven die nieuwe en duurzame eiwithoudende producten op de markt brengen. De Europese
34 Commissie moet deze omslag steunen door onderzoek naar deze eiwitten te faciliteren.

35
36 Ten derde moet de transitie naar een circulaire economie centraal staan in het economisch beleid van
37 de EU. Afval moet gebruikt worden als grondstof voor nieuwe producten. Het grootschalig delven van
38 grondstoffen moet worden afgeremd om hergebruik van materialen te stimuleren.
39
40

6 Euro en monetaire unie

Principieel omgaan met geld

Sinds de euro op 1 januari 2002 werd ingevoerd is de munt niet meer weg te denken uit onze portemonnee. Toch is het institutioneel kader achter die munt, de Europese Monetaire Unie (EMU), niet zo stabiel als het lijkt. De financiële en economische crises brachten fundamentele gebreken aan het licht in het ontwerp en functioneren van deze EMU. De eurolanden moesten honderden miljarden aan noodsteun opbrengen voor landen die door wanbeleid en economische neergang kampten met dalende inkomsten en stijgende uitgaven. Landen als Griekenland, Italië, Portugal en Spanje werden daarbij flink onder druk gezet om fundamentele hervormingen door te voeren in de arbeidsmarkt, het pensioen- en het zorgstelsel. De Europese Centrale Bank (ECB) voerde bij dit alles een controversieel beleid van monetaire verruiming door de geldpersen volop te laten draaien. De eurolanden moeten deze problemen eerlijk onder ogen zien en nú doorpakken.

De grote zwakte van de EMU is het enorme verschil in het verdienvermogen en de concurrentiepositie van de eurolanden. Die wordt veroorzaakt door verschillen in onder meer economie, cultuur, historie en ligging van lidstaten. Daardoor wordt er nogal verschillend gedacht en gehandeld als het gaat om zaken als

• • •
“De zwakte van de EMU is het enorme verschil in het verdienvermogen en de concurrentiepositie van de eurolanden.”

begrotingsoverschot, staatsschuld, werkloosheid en openbaar bestuur. Ondanks de afspraken binnen het Stabiliteits- en Groeipact (SGP) en in het kader van noodsteun, komen structurele hervormingen onvoldoende van de grond. Ondertussen dreigt een situatie te ontstaan waarin er sprake is van structurele financiële geldstromen van sterke naar zwakke eurolanden, bijvoorbeeld via de ECB en het Europees Stabilisatie Mechanisme (ESM). Met de oprichting van een Europees Monetair Fonds (EMF) dreigt het doorsluizen van geld van de noordelijke landen naar die in het zuiden een vast patroon te worden. ChristenUnie en SGP vinden dit ongewenst. Alleen al omdat daarvoor het draagvlak bij de eurolanden en hun burgers ontbreekt. Maar ook omdat op de pof leven nooit mag worden beloofd. De Nederlandse belastingbetaler mag niet opdraaien voor schulden die hij zelf niet is aangegaan.

Sinds de financiële crisis beweegt het EMU-beleid zich tussen doormodderen en ‘volle kracht vooruit’. Beide opties zijn onverstandig. We moeten van het verleden leren, en de koers verleggen.

Die nieuwe koers vraagt allereerst om een relativering: Europese samenwerking is groter dan de EMU en de euro is niet onomkeerbaar. Daarom doen de eurozone-leiders er verstandig aan een gedegen exit-strategie te ontwerpen voor het geval de positie van een euroland onverhoopt onhoudbaar wordt

• • •
“Het EMU-beleid beweegt zich tussen doormodderen en ‘volle kracht vooruit’. Beide opties zijn onverstandig. We moeten van het verleden leren, en de koers verleggen.”

36 of voor wanneer een euroland vrijwillig voor vertrek kiest. Daarnaast moet de no-bail-out clause, die inhoudt dat andere landen je schulden en problemen niet zomaar betalen of oplossen, weer serieus genomen worden.
42

1
2 Bovendien is strikte naleving van de afspraken binnen het SGP nodig om de gemeenschappelijke munt
3 überhaupt overeind te houden en de EMU goed te laten functioneren. Wel moeten de regels intelligent
4 worden toegepast, bijvoorbeeld door te kijken of uitgaven worden gedaan in het kader van
5 investeringen en hervormingen. In zeer uitzonderlijke omstandigheden, zoals een zware economische
6 crisis, moet flexibiliteit mogelijk zijn. Dit moet worden geaccordeerd door de Europese Raad.

7
8 ChristenUnie en SGP vinden het onaanvaardbaar dat de
9 problemen met de euro gaan leiden tot een steeds verdere
10 concentratie van macht op Europees niveau. Daarom zijn en
11 blijven wij tegenstander van een begrotingsunie, een fiscale unie
12 en een aparte begrotingsfaciliteit voor de eurozone buiten het
13 Meerjarig Financieel Kader (MFK). De Europese Centrale Bank
14 moet niet verder opgetuigd worden, maar terugkeren terug naar
15 de kerntaak: het zorgen voor prijsstabiliteit. ChristenUnie en SGP
16 zijn vóór Europees banktoezicht, maar tegen het delen van schulden. Banken moeten goed worden
17 doorgelicht alvorens onder Europees toezicht te kunnen vallen.

• • •
*“Het is onaanvaardbaar dat de
problemen met de euro gaan
leiden tot een steeds verdere
concentratie van macht op
Europees niveau.”*

18 19 **Concreet**

- 20 ➤ De afspraken uit het Stabiliteit- en Groeipact worden gehandhaafd. In uitzonderlijke
21 omstandigheden moet flexibiliteit nodig zijn als het gaat om het doorvoeren van hervormingen.
- 22 ➤ Er komt een adequate exit-strategie voor het verlaten van de EMU. Een eventuele exit moet
23 gepaard gaan met economische en financiële ‘Marshall-steun’ van andere eurolanden.
- 24 ➤ Het EU-lidmaatschap wordt losgekoppeld van EMU-deelname; de verplichting om toe te treden
25 tot de euro dient te vervallen.
- 26 ➤ Er komt geen aparte begroting voor de Eurozone.
- 27 ➤ Europese regels voor banktoezicht, -afwikkeling en - nationale depositogarantie kunnen van
28 waarde zijn, maar financiële buffers blijven nationaal.
- 29 ➤ Adviezen in het kader van het Europees Semester (afspraken over economische en budgettaire
30 beleidscoördinatie en toezicht) worden alleen gegeven aan landen die niet aan de criteria van het
31 Stabiliteits- en Groei Pact (SGP) voldoen.
- 32 ➤ De target2-balans van eurolanden bij de ECB moet jaarlijks worden verrekend naar voorbeeld van
33 het Amerikaanse federale bankstelsel.

34 35 36 **Afrekenen via een Europees ‘wie-betaalt-wat’**

37
38 Om de betalingen binnen de eurozone soepel te laten verlopen hebben de centrale banken van alle
39 eurolanden met de ECB een systeem opgezet voor snelle onderlinge betalingen: Target2. Dit fungeert
40 als een soort ‘wie-betaalt-wat’ voor centrale banken. Het target2-systeem is onmisbaar voor snel
41 betalingsverkeer en soepele handel tussen de eurolanden. Target2 kent echter – anders dan het
42 bekende wie-betaalt-wat – geen verrekenfunctie. Dat is niet erg zolang onderlinge betalingen van
43 eurolanden in balans zijn, maar dat is niet het geval. En hoewel de target2-balansen weliswaar een
44 ‘papieren werkelijkheid’ zijn, hebben ze verreikende consequenties. Als een eurozoneland in de
45 problemen komt en dit geld niet terug kan betalen, lijden andere centrale banken verliezen. De

1 target2-balansen binden zo de eurolanden dus met handen en voeten aan elkaar, wat een eventuele
2 ordelijke exit bemoeilijkt. Dit versterkt het idee dat eurolanden hoe dan ook samen verder moeten en
3 dat er geen weg terug is. Om dit te veranderen en om onnodige onbalans in de eurozone te
4 voorkomen, is het nodig dat de target2-balansen jaarlijks verrekend ('gesetteld') worden. Dat kan
5 bijvoorbeeld door middel van het heen en weer schuiven van op ECB-goud gebaseerd waardepapier
6 of door de betaling van een progressief rentetarief van tekortlanden aan overschotlanden. Dit zorgt
7 voor een eerlijker en stabielere eurosysteem en het verkleinen van risico's.
8
9

7 Begroting en belastingen

Niet méér maar beter

De Bijbel roept ons op om eerlijk en zorgvuldig om te gaan met gaven en talenten. Doen we dat, dan mogen we ook zegen verwachten. ChristenUnie en SGP staan daarom voor een bescheiden Europese begroting, waarbij inkomsten en uitgaven zorgvuldig worden gewogen en de besteding correct en zinvol is. ChristenUnie en SGP waarderen de kracht van de Europese interne markt.

ChristenUnie en SGP willen de Europese begroting ook in de toekomst beperkt houden tot 1 procent van het Europese BNP. Dit betekent dat met het vertrek van het Verenigd Koninkrijk, een belangrijke nettobetaler, de begroting omlaag moet worden bijgesteld. De door de Europese Commissie en het Europees Parlement voorziene verhoging van de begroting is onacceptabel. De Europese begroting moet ook in de toekomst hoofdzakelijk door de lidstaten worden gefinancierd middels de bestaande bnp-afdracht. De huidige inkomsten van de EU (douaneheffing, suikerheffing, Btw-afdracht) worden niet verder uitgebreid.

De langzame ombuiging van de bestedingsprioriteiten van de EU die al tientallen jaren geleden is ingezet, moet geleidelijk doorgaan. Alleen zo is het mogelijk nieuwe prioriteiten zoals grensbewaking en onderzoeksprogramma's te financieren. Overigens kan de begroting voor de structuurfondsen direct een stuk lager als wordt gestopt met het rondpompen van geld van rijke lidstaten naar relatief welvarende regio's. Europese structuurfondsen en onderzoeksprogramma's moeten zoveel mogelijk als investeringsbudget worden gezien. Ze financieren grensoverschrijdende investeringen, of investeringen met een duidelijke Europese meerwaarde, zoals transportcorridors, fundamenteel onderzoek en energienetwerken. Subsidies in het sociale domein moeten worden vermeden.

● ● ●
“ChristenUnie en SGP willen de Europese begroting ook in de toekomst beperkt houden tot 1 procent van het Europese BNP.”

ChristenUnie en SGP zijn van mening dat voor grote, internationale opgaven en transitie ook Europese fondsen kunnen worden ingezet. Vaak is sturing binnen fondsen al voldoende. Bijvoorbeeld door meer subsidies te geven aan boeren die meer 'vergroenen' en door infrastructuurfondsen te gebruiken voor spoorlijnen en vaarwegen in plaats van wegen en vliegvelden.

Bestaande subsidievereisten moeten strikter worden nageleefd en gecontroleerd. De Europese Rekenkamer stelt nu jaar op jaar te veel fouten vast. ChristenUnie en SGP willen een gecoördineerde aanpak van wat er nu fout gaat. Soms is het probleem dat de regels te ingewikkeld zijn, dan is vereenvoudiging nodig. Soms is het probleem moedwillige fraude, daar is doortastend optreden van politie en justitie nodig. Het is goed te constateren dat de Europese Commissie over het algemeen voortvarend is bij het terugvorderen van geld dat niet juist is besteed.

Naast een nog scherper toezicht op de correcte besteding van Europese fondsen, willen ChristenUnie en SGP dat veel beter wordt nagedacht over de doeltreffendheid en het rendement van bestedingen. Niet alle regionale luchthavenprojecten zijn even nuttig, niet elke hogesnelheidslijn heeft meerwaarde

1 voor de buurlanden. Er moeten duidelijke criteria in de regels worden ingebouwd om eisen te kunnen
2 stellen aan doelmatigheid, rendement en Europese meerwaarde. Geld dat niet is besteed, moet
3 terugvloeien naar de lidstaten.

4
5 Belastingheffing is en blijft een exclusieve bevoegdheid van de lidstaten. Europese wetgeving inzake
6 belastingen kan daarom alleen tot stand komen als de Raad daar unaniem mee instemt. ChristenUnie
7 en SGP willen dat de lidstaten Europese afspraken maken over Btw op vliegtickets en accijns op
8 kerosine. Ook kan er worden nagedacht over Europese afspraken over andere milieubelastingen. De
9 heffing daarvan is en blijft echter de verantwoordelijkheid van lidstaten.

10
11 Mondiale ondernemingen zijn zeer bedreven in het ontwijken van
12 belastingen. De OESO schat dat belastingontwijking door
13 bedrijven een verlies aan belastingen veroorzaakt van ongeveer
14 100 tot 240 miljard dollar. Multinationale ondernemingen
15 betalen, door soms agressieve belastingplanning, tussen de 4 en
16 8,5 procentpunt minder vennootschapsbelasting dan niet-
17 multinationale ondernemingen. Grote internetondernemingen
18 zijn het meest gehaald in belastingontwijking. ChristenUnie en
19 SGP willen in Europa afspraken maken over het tegengaan van
20 het verkleinen van de belastinggrondslag en het schuiven met
21 bedrijfswinsten teneinde belastingen te ontwijken.

● ● ●
*“Er moet scherper worden
toegezien op correcte besteding
van Europese fondsen. Dan gaat
het onder andere over de
doeltreffendheid en het
rendement van bestedingen.”*

22
23 Een aantal landen, waaronder Nederland, zullen het faciliteren van agressieve belastingplanning
24 moeten stoppen. Het principe moet zijn: belasting wordt betaald waar de daadwerkelijke winst wordt
25 gemaakt. De EU moet echter niet doorschieten en zich met de tarieven voor vennootschapsbelasting
26 gaan bemoeien. Deze moeten door lidstaten zelf kunnen worden vastgesteld, gebaseerd op nationale
27 democratische besluitvorming en beleidskeuzes.

28 29 **Concreet**

- 30 ➤ De Europese begroting blijft beperkt tot maximaal 1 procent van het bnp. Er komen geen nieuwe
31 ‘eigen middelen’ bij en er komt geen aparte begroting voor de Eurozone.
- 32 ➤ Aandachtspunten: regels EU-subsidies vereenvoudigen; administratieve lasten terugdringen; de
33 EU ziet scherper toe op de doeltreffendheid van de bestedingen; geld dat niet correct is besteed
34 wordt teruggevorderd; financiële prikkels voor lidstaten om financieel beheer te verbeteren; geld
35 dat niet (op tijd) besteed is vloeit terug naar de lidstaten.
- 36 ➤ De Europese Commissie moet zorgen voor een gecoördineerde aanpak van het nog altijd veel te
37 hoge foutenpercentage bij de besteding van de Europese fondsen zoals dat door de Europese
38 Rekenkamer (ERK) geconstateerd wordt.
- 39 ➤ Nederland moet zich constructiever opstellen bij de bestrijding van belastingontwijking en bij het
40 maken van Europese afspraken hierover.
- 41 ➤ Belasting moet worden betaald waar daadwerkelijk winst wordt gemaakt. Daarvoor komen er
42 Europese afspraken over het tegengaan van winstverschuiving en grondslaguitholling.
- 43 ➤ Er komen Europese afspraken over Btw op vliegtickets en accijns op kerosine. De heffing hiervan
44 moet door de lidstaten gebeuren.

1

2

3

4

5

6

7

8

EEN BETROKKEN EUROPA

9

10

11

12

13

14

8 Duurzaamheid

Samen zorgen voor de schepping

De basis voor ons beleid op het gebied van duurzaamheid ligt in de Bijbelse opdracht tot rentmeesterschap. Van daaruit vormen we onze visie op het duurzaam bouwen en bewaren van onze aarde. Negatieve milieu- en gezondheidseffecten stoppen niet bij de grens, en daarom is duurzaamheidsbeleid grensoverschrijdend en is er een internationale aanpak nodig.

De opwarming van de aarde heeft verregaande negatieve gevolgen voor grote delen van de wereld. We zullen ons gedrag moeten aanpassen en maatregelen nemen om de hoge uitstoot van broeikasgassen tegen te gaan. Nederland werkt, net als andere landen, aan een energietransitie die als doel heeft om in 2030 49% en in 2050 95% minder CO² uit te stoten ten opzichte van het jaar 1990. Daarnaast maakt Nederland werk van het opwekken van schone energie (45% in 2030 en 100% in 2050) en energiebesparing (40% in 2030 en 65% in 2050). Internationaal zijn ook afspraken gemaakt om CO₂-uitstoot terug te dringen, zodat ook landen als China en India meedoen.

Helaas zijn de scheid- en luchtvaart nog uitgesloten in het klimaatakkoord van Parijs. Ook die sectoren moeten meedoen in de rigoureuze reductie van CO₂-uitstoot. De binnenvaart verdient steun bij de verduurzamingslag. Op luchtvaartgebied moet Europa de ontwikkeling van schonere vliegtuigen bevorderen. Ook moet er accijns op kerosine en btw op vliegtickets geheven worden om de milieubelasting van vliegtuigen te compenseren. Zo worden de kosten van een vliegreis eerlijker berekend. Daarnaast moeten we werken aan alternatief vervoer. Een treinreis belast het milieu maar liefst 7 tot 11 keer minder dan dezelfde reis per vliegtuig. Gebruikers zien de trein als een goed alternatief als de reis niet 25% langer duurt en even duur of goedkoper is. Er moet meer op Europees niveau samengewerkt worden om het treinennet dusdanig in te richten zodat de trein een goed alternatief voor het vliegtuig wordt. Daartoe moeten Europese fondsen voor infrastructuur zo veel mogelijk voor grensoverschrijdende trajecten worden ingezet.

● ● ●

“We moeten ons gedrag aanpassen en maatregelen nemen tegen de hoge uitstoot van broeikasgassen.”

Een Europees Energiebeleid moet lidstaten ondersteunen bij het behalen van ambitieuze doelen op zowel Europees- als lidstatenniveau. Allereerst kan Europa veel betekenen bij het fors terugdringen van energieverbruik, onder meer door het stimuleren van innovaties die dat mogelijk maken. Ook moet het verbruik van fossiele brandstoffen zo snel mogelijk worden afgebouwd. Dit is belangrijk om niet meer afhankelijk te zijn van bijvoorbeeld olie uit het Midden-Oosten en gas uit Rusland, en ook voor de volksgezondheid. Afbouwen kan door hogere prijzen van energieproductie met veel CO₂-uitstoot, en door het stimuleren van duurzame energieproductie. ChristenUnie en SGP vinden dat lidstaten vrij moeten zijn om zelf hun eigen duurzame energiebronnen te kiezen en een energiemix samen te stellen. Europese steun en coördinatie is wel weer essentieel bij het doorvoeren van systeem- en infrastructuurwijzigingen die hiervoor nodig zijn, zoals het koppelen van energiemarkten.

● ● ●
“Het is goed om in Europa te streven naar circulaire economieën: hergebruik en winnen van grondstoffen uit afval- en reststromen is dan de norm.”

10

Het emissiehandelssysteem is een nuttig instrument om de CO₂-uitstoot te beperken. Dat systeem kan echter stukken beter. Een bodemprijs is nodig, zodat bedrijven daadwerkelijk geprikkeld worden tot energiebesparing en om CO₂-uitstoot te beperken. ‘Koolstoflekkage’ (bedrijven vertrekken uit de EU en vestigen zich elders om zo onder de wetgeving uit te komen) moet worden voorkomen. Dat kan middels internationale samenwerking binnen de klimaatconventie van de Verenigde Naties. Door toenemende CO₂-beprijzing moeten vervuilende energiecentrales in Europa steeds minder lonend worden.

11

12 We moeten ernaar streven dat de Europese economieën circulair worden. Dat betekent dat hergebruik
13 en winnen van grondstoffen uit afval- en reststromen de norm is. Hiermee wordt ook
14 voedselverspilling in de hele voedselketen stevig teruggedrongen. De Europese Unie dient een actieve
15 en ondersteunende rol te vervullen bij de ketensamenwerking die noodzakelijk is om een circulaire
16 economie goed te laten functioneren. Het hoofdstuk Economie beschrijft hoe de ChristenUnie en SGP
17 dit willen realiseren.

18

19 Een schone leefomgeving verhoogt het welzijn van mens en dier. Daarom moet blijvend worden
20 ingezet op een verdere verbetering van de lucht- en waterkwaliteit via bestaande en nieuwe
21 regelgeving. Daarbij is het behoud van biodiversiteit voor ChristenUnie en SGP een prioriteit.

22

23 De toename van het wegverkeer zorgt ook voor meer luchtvervuiling. Het is goed dat nieuwe, meer
24 realistische testprogramma’s de veelvuldig misbruikte oude tests nu vervangen. ChristenUnie en SGP
25 willen dat richtlijnen voor emissiegrenswaarden blijvend aangescherpt worden. De Europese
26 Commissie en de lidstaten moeten scherp toezien op correcte naleving van de nieuwe standaarden.
27 ChristenUnie en SGP zijn voorstander van Europese regelgeving die auto- en brandstofproducenten
28 stimuleert om meer hybride en elektrische vormen van transport te ontwikkelen. Coördinatie bij de
29 plaatsing en werking van elektrische oplaadpunten is belangrijk om de groei van elektrisch vervoer
30 (zeker voor lange afstanden) te faciliteren.

31

32 **Concreet**

- 33 ➤ Europa zet vol in op de circulaire economie en moet daarin wereldwijd het goede voorbeeld
- 34 zijn.
- 35 ➤ Testprogramma’s voor emissie van auto’s moeten herzien worden.
- 36 ➤ Er moet een Europese aanpak komen voor knelpunten in internationale treinverbindingen,
- 37 zoals tussen Amsterdam en Berlijn. Dit mede is nodig om vliegverkeer terug te dringen.
- 38 ➤ Bij het doorberekenen van de prijs van weg- en luchtvervoer worden ook de kosten van
- 39 luchtverontreiniging meegerekend.

40

9 Landbouw en voedsel

Werken aan genoeg en verantwoord eten

Elke dag komen er in de wereld 150.000 mensen bij en al deze monden moeten gevoed worden. Voldoende veilig voedsel en een vitale landbouwsector zijn van enorm belang. De uitdaging voor onze voedselproductie is om met minder grondstoffen meer opbrengst te realiseren, op een manier die goed is voor de bodem en biodiversiteit. Innovatie, precisie- en kringlooplandbouw zijn hierbij sleutelwoorden. Nederland heeft een koppositie in de innovatieve landbouw en levert daarmee een aandeel in de strijd tegen honger in de wereld. Die koppositie mag Nederland ten dienste van anderen verder uitbouwen.

Binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) ontvangen boeren en tuinders steun en worden ze ingeschakeld als partners bij maatschappelijke uitdagingen op het gebied van duurzaamheid en klimaat. We moeten voorkomen dat agrarische productie ten koste gaat van biodiversiteit. Deze inspanningen moeten echter wel in de prijs van agrarische producten verdisconteerd worden. Het GLB dient boeren en tuinders te steunen in inkomen voor hun bijdrage aan (duurzame) voedselproductie. Ook dient het beleid bij te dragen aan innovatie en het ontwikkelen van nieuwe verdienmodellen. Bij de toekenning van GLB-subsidies wordt wat ChristenUnie en SGP betreft rekening gehouden met de verschillen in kostprijs en gemiddelde inkomensniveaus tussen de lidstaten. De Europese Commissie stelt voor lidstaten een veel grotere rol te geven bij de nationale invulling van het GLB. ChristenUnie en SGP juichen maatwerk toe, mits er sprake blijft van een gelijk speelveld voor boeren in verschillende lidstaten.

Europa en de lidstaten moeten zich inzetten om de positie van de boeren en tuinders in de keten te versterken zodat een eerlijk deel van de verkoopprijs van hun producten op het boerenerf terecht komt. ChristenUnie en SGP zijn voorstander van een crisisvangnet voor extreme situaties (zoals een grootschalige uitbraak van mond- en klauwzeer, vogelgriep, de fipronil-crisis, et cetera). Ook moet er in zulke situaties meer ruimte zijn voor markt- en prijsafspraken.

“De Unie en de lidstaten moeten zich inzetten om de positie van de boeren en tuinders in de keten te versterken, zodat een eerlijk deel van de verkoopprijs van hun producten op het boerenerf terecht komt.”

Hergebruik van grondstoffen moet in agrarische regelgeving centraal staan. In Europa moeten we meer veevoer zelf verbouwen. Nu zijn we te afhankelijk van import uit Zuid-Amerika, maar daar gaat de verbouw vaak ten koste van het Amazonewoud en andere bijzondere natuur. Voor het realiseren van gezonde kringlooplandbouw moet de nitraatrichtlijn worden aangepast; deze knelt nu zeer. De toepassing van dierlijke mest is streng gereguleerd, terwijl er volop ruimte is voor kunstmest. Binnen kringlooplandbouw moet meer dierlijke mest gebruikt kunnen worden in plaats van kunstmest.

Nederland behoort tot de landen met de hoogste dierenwelzijnseisen ter wereld. Een gelijk speelveld binnen en buiten de EU is voor boeren van essentieel belang. Daarbij hoort ten minste een gelijke

1 handhaving van regels in EU-landen, alsook grote zorgvuldigheid bij het onderhandelen over
2 vrijhandelsovereenkomsten met derde landen. Kwetsbare landbouwsectoren moeten uitgezonderd
3 kunnen worden.

4
5 De EU moet inzetten op duurzaam en verantwoord innoveren. Het kweken van nieuwe, sterkere of
6 productievere plantenrassen en gewassen is altijd een specialiteit van Nederlandse veredelaars
7 geweest. Door nieuwe ICT-technieken en de komst van DNA-modificatiemethoden als CRISPR-Cas is
8 de uit 2001 stammende Europese richtlijn voor genetisch gemodificeerde organismen (GGO) dringend
9 aan vervanging toe. ChristenUnie en SGP blijven kritisch op GGO. De EU moet zorgen voor een
10 gegarandeerd GGO-vrije keten. Tegelijkertijd bieden ChristenUnie en SGP graag ruimte voor nieuwe
11 verdelingsmethoden die niet soortgrensoverschrijdend zijn. Patenten op leven zijn onwenselijk.

12
13 Er dient meer ruimte en daadwerkelijke steun te zijn voor innovatie op het boerenerf. De
14 toonaangevende kennis in Nederland, met name geclusterd in Regio Foodvalley rond de Wageningen
15 Universiteit, is van buitengewoon grote waarde voor duurzame voedselproductie wereldwijd.
16 Europese innovatiefondsen moeten worden aangewend om innovatie in de agrifood sector verder te
17 versterken.

18 19 **Concreet**

- 20 ➤ Het GLB gaat over landbouw én voedsel: niet alleen het aantal hectares moet maatgevend zijn
21 voor inkomensondersteuning, maar ook de mate waarin een boer bijdraagt aan
22 maatschappelijke oplossingen.
- 23 ➤ Boeren en tuinders moeten als partners worden ingezet bij de uitvoering van het
24 klimaatakkoord van Parijs en het verbeteren van biodiversiteit; en daarvoor worden beloond.
- 25 ➤ Europa zet zich in voor het versterken van de positie van de boer in de keten, onder meer door
26 duidelijkheid te verschaffen over mededingingsregels.
- 27 ➤ Door in te zetten op kringlooplandbouw wordt het gebruik van kunstmest en import van
28 veevoer uit Zuid-Amerika verminderd. Europa zet in op innovatie, onder meer door aanpassing
29 verouderde regelgeving die nieuwe verdelingsstechnieken hindert.
- 30 ➤ De administratieve lastendruk moet omlaag.

10 Visserij

Vóór vernieuwende en verantwoorde visvangst

Duurzame visserij verdient onze steun: alleen zo kunnen vissers blijven vissen en gaan we verantwoord om met deze natuurlijke hulpbron. Wij zijn voorstander van pulskorvisserij. De pulskor moet worden toegelaten en de aanlandplicht voor complexe gemengde visserij in de Noordzee moet worden teruggedraaid. Zolang de aanlandplicht nog geldt, moet de ruimte voor uitzonderingen optimaal benut worden. Europa moet onderzoek financieren om bijvangst te voorkomen of levend terug te zetten.

Het is van groot belang dat de visserijregels in de EU-lidstaten overal gelijk gehandhaafd worden. Dus niet Nederlandse vissers aan banden leggen en de Franse vissers ongestraft hun gang laten gaan. Ook na de Brexit moeten Nederlandse vissers toegang houden tot de visgronden van het Verenigd Koninkrijk. Dit moet goed geregeld zijn in de afspraken voor de toekomstige relaties met het Verenigd Koninkrijk.

● ● ●
“Ook na de Brexit moeten Nederlandse vissers toegang houden tot de visgronden van het Verenigd Koninkrijk.”

De implementatie van nieuwe EU-regels voor duurzaam vissen buiten de EU-wateren moet strikt worden gemonitord. Als de Europese vloot vist in de wateren van ontwikkelingslanden, dienen die landen nauw betrokken te zijn bij de monitoring van de vangsten en moeten ze gecompenseerd worden voor de toegang tot hun wateren. Deze compensatie moet de lokale economische ontwikkeling bevorderen.

- Pulskorvisserij wordt toegelaten en de aanlandplicht wordt teruggedraaid. Zolang deze van kracht is moet de ruimte voor uitzonderingen optimaal benut worden.
- In de Brexit-onderhandelingen moet de inzet zijn dat de toegang voor Europese vissers tot Britse visgronden ook na Brexit gegarandeerd wordt.

1

2

3

4

5

6

7

EEN BESCHERMEND EUROPA

8

9

10

11

12

13

14

15

16

17

18

19

20

21

22

23

24

11 Handel en ontwikkelingssamenwerking

Goed doen en goed ontmoeten

Handel

De Europese Unie is het grootste economische blok ter wereld. Daar hebben we allemaal voordeel van. Maar die positie brengt ook verantwoordelijkheden mee. ChristenUnie en SGP hechten aan open en eerlijke handel tussen de EU en de rest van de wereld. Omdat ongebreidelde vrijhandel leidt tot meer sociale ongelijkheid en milieuschade, is een evenwichtige Europese handelspolitiek nodig. Daarin worden de belangen van onze eigen economieën afgewogen tegen de belangen van niet-Europese landen, in het bijzonder ontwikkelingslanden. Vanuit christelijk perspectief heeft de overheid een belangrijke taak om de markt in goede banen te leiden om te voorkomen dat op de markt alleen het recht van de sterkste of de rijkste geldt.

Handel is vandaag de dag bijna per definitie grensoverschrijdend. Daarom hebben de EU-lidstaten op dit gebied al vanaf de jaren 50 de handen ineengeslagen. Regulering van handel en investeringen is een exclusieve bevoegdheid van de EU. ChristenUnie en SGP pleiten ervoor dat de EU maximaal inzet op multilaterale handelsafspraken in het kader van de Wereldhandelsorganisatie. Geen land is gebaat bij handelsoorlogen, ook onze eigen economie niet. Ondertussen onderhandelt de EU met diverse landen en regio's over bilaterale vrijhandelsakkoorden, bijvoorbeeld met Australië en Nieuw-Zeeland. Wij verwelkomen deze onderhandelingen.

In Europese handelsakkoorden met landen of regio's moeten bepalingen opgenomen worden voor de eerbiediging van mensenrechten, waaronder godsdienstvrijheid: waar overheden medeverantwoordelijk zijn voor structurele misstanden, moet dit gevolgen hebben voor de handelsrelaties. Ook stelt de EU eigen standaarden voor arbeid, milieu en consumentenbescherming voorop. Belangen van investeerders mogen beschermd worden. Maar dan wel op transparante wijze in een internationaal juridisch kader dat óók voor andere belanghebbenden toegankelijk is, en niet via schimmige arbitrage.

Ontwikkelingslanden verdienen extra aandacht in de Europese handelspolitiek. Op VN-niveau is in het kader van de 'Agenda 2030' – die gaat over het realiseren van zeventien Duurzame Ontwikkelingsdoelen (SDG's) in 2030 – afgesproken dat de minst ontwikkelde landen hun aandeel in de mondiale export in 2030 kunnen verdubbelen. Dat vraagt van Europa dat deze landen in handelsafspraken voldoende ruimte krijgen om vitale sectoren van hun economie tijdelijk af te schermen. Ook moeten zij ondersteuning krijgen in het voldoen aan EU-eisen voor toegang tot de interne markt, zodat vrije toegang tot de Europese markt geen dode letter blijft. Tegelijkertijd moet Europa ervoor zorgen dat GSP+, het systeem van handelsvoordelen in ruil voor respect voor mensenrechten, daadwerkelijk functioneert. Zodat een land als Pakistan niet tariefvrij kleding naar Europa kan exporteren terwijl misbruik van blasfemiewetgeving er blijft voortwoekeren.

● ● ●

“In Europese handelsakkoorden met landen of regio's moeten bepalingen opgenomen worden voor de eerbiediging van mensenrechten, waaronder godsdienstvrijheid.”

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44
45

Tot slot: Europa leeft op grote voet. We hebben de handel zo georganiseerd, dat we met groot gemak en tegen lage kosten ruwe grondstoffen kunnen importeren die we hier verwerken in tal van producten. Denk aan palmolie, soja en delfstoffen. De schade aan mens en milieu is immens. De EU moet de inspanningen sterk verhogen om de winning, productie en verwerking van deze grondstoffen te verduurzamen.

Concreet

- De EU en de lidstaten houden bij zowel multilaterale als bilaterale handelsafspraken rekening met de effecten op vitale sectoren van onze economie.
- Het eerbiedigen van mensenrechten, waaronder godsdienstvrijheid en een eerlijke rechtsgang, is een standaard onderdeel van de inhoud en uitvoering van handelsverdragen.
- EU-standaarden ten aanzien van sociale wetgeving, milieueisen, arbeidsomstandigheden en consumentenbescherming mogen niet worden aangetast door handelsverdragen. Producten die niet aan EU-standaarden voldoen, zoals chloorkippen, komen er niet in.
- Ontwikkelingslanden worden ondersteund om te kunnen voldoen aan Europese eisen voor toegang tot onze markten. Ook genieten zij handelsvoordelen, tot het moment dat zij een meer gelijkwaardige concurrentiepositie innemen op de wereldmarkt.
- Handelsakkoorden mogen niet ten koste gaan van kwetsbare landbouw en bedrijvigheid in ontwikkelingslanden. De EU doet een impactanalyse vooraf, houdt tijdens de uitvoering de effecten scherp in de gaten en stuurt bij waar nodig.
- Handels- en investeringsverdragen bieden geen bijzondere privileges aan multinationals zoals afzonderlijke juridische arbitrage.
- De EU en de lidstaten versterken en versnellen hun inzet voor verduurzaming van mondiale waardeketens voor onder meer palmolie, soja en delfstoffen, met het oog op de desastreuze gevolgen van ontbossing, landonteigening en mijnbouw.

Ontwikkelingssamenwerking

Extreme armoede is gelukkig op zijn retour. Toch blijft dit op veel plaatsen een hardnekkig probleem, onder andere vanwege gewapende conflicten en toenemende klimaatverandering. Ongelijkheid neemt in verschillende ontwikkelingslanden en middeninkomenslanden zelfs toe, in plaats van af. Als rijke landen hebben we een mondiale medeverantwoordelijkheid om mensen in armoede kansen te bieden en ontwikkelingslanden te ondersteunen. Christelijke waarden als naastenliefde en gerechtigheid zijn daarbij richtinggevend voor ChristenUnie en SGP.

Ontwikkelingssamenwerking is een beleidsterrein waarop lidstaten vaak hun stempel drukken omdat ze historische banden hebben met landen in Afrika, Azië en Latijns-Amerika. Tegelijk zijn er ook goede redenen voor de EU om bij te dragen aan de sociale en economische vooruitgang in ontwikkelingslanden. De EU heeft sinds jaar en dag een verdrag met de 79 landen van de ACP (Africa, Caribbean and Pacific). In dat kader zijn ook verplichtingen aangegaan op het gebied van politieke dialoog, handel en ontwikkelingssamenwerking. Per 2021 zullen deze verplichtingen een nieuw verdragskader krijgen. Ook vanuit het oogpunt van coördinatie kan de EU een waardevolle rol

● ● ●

“Als rijke landen hebben we een medeverantwoordelijkheid om mensen in armoede kansen te bieden en ontwikkelingslanden te ondersteunen.”

1 vervullen, om te voorkomen dat ontwikkelingslanden met hun beperkte bestuurlijke capaciteit een
2 veelvoud aan bilaterale afspraken moeten maken voor de ondersteuning die ze vanuit Europa krijgen.
3 Het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van de EU dient dat van de lidstaten aan te vullen en te
4 versterken. Hoofddoel is de wereldwijde armoede terug te dringen en uiteindelijk uit te bannen.

5

• • •
*“Het ontwikkelingssamenwerkingsbeleid van
de EU dient dat van de lidstaten aan te vullen
en te versterken. Wel moet Europese
ontwikkelingshulp, onder meer via het EU
Trust Fund, transparanter worden. Zo kunnen
we weten of het geïnvesteerde geld
doeltreffend en doelmatig besteed wordt.”*

De internationale kaders van het EU-beleid zijn de Sustainable Development Goals uit 2015 en de nieuwe EU Consensus on Development uit 2017, óók door Nederland onderschreven.

Wat ChristenUnie en SGP betreft moet de transparantie van de Europese ontwikkelingshulp verder vergroot worden. Alleen zo kunnen we weten of het geïnvesteerde geld doeltreffend en doelmatig besteed wordt. Dit geldt in het bijzonder het EU Trust Fund voor migratie.

17

18 Ontwikkelingssamenwerking is geen neutrale technische activiteit. Democratie en rechtsstaat moeten
19 maximaal de kans krijgen in opkomende landen. Waar de vrijheid van burgerbewegingen en
20 maatschappelijke organisaties in het gedrang komt, trekt de Europese Unie aan de bel.

21

22 De positieve resultaten van ontwikkelingssamenwerking mogen niet ondermijnd worden door
23 negatieve externe bijeffecten van ander Europees beleid, bijvoorbeeld op het gebied van handel,
24 landbouw, migratie en belastingen. ChristenUnie en SGP pleiten ervoor dat óók op die terreinen
25 maximale aandacht is voor het creëren van positieve effecten voor ontwikkelingslanden.

26

27 **Concreet**

28 ➤ De Sustainable Development Goals (SDG's) zijn leidraad voor de inzet van de EU en lidstaten.
29 De EU en de lidstaten zorgen ervoor dat ook via andere beleidsterreinen met externe effecten,
30 zoals belastingen, handel, energiebeleid, het gemeenschappelijk landbouw- en visserijbeleid
31 en het migratiebeleid, waar mogelijk wordt bijgedragen aan de sociale en economische
32 vooruitgang in ontwikkelingslanden.

33 ➤ De EU-lidstaten stimuleren elkaar om zo snel mogelijk te voldoen aan de internationale
34 afspraak om jaarlijks 0,7% van het bnp in ontwikkelingssamenwerking te investeren.

35 ➤ De transparantie van EU uitgaven voor ontwikkelingssamenwerking wordt verbeterd door
36 volledige democratische controle over alle bestedingen te introduceren. Dit geldt bijzonder
37 voor het Europees Ontwikkelingsfonds dat tot op heden buiten het EU-budget bleef.

38 ➤ Een belangrijk deel van de EU-budgetten voor ontwikkelingssamenwerking wordt ingezet voor
39 het wegnemen van de structurele oorzaken van irreguliere migratie.

40 ➤ De EU benut haar diplomatieke instrumentarium voor het vergroten van de politieke ruimte
41 voor maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden en opkomende economieën.

42 ➤ Binnen EU-programma's voor seksuele en reproductieve gezondheid in ontwikkelingslanden
43 moet de EU zich niet langer inzetten voor het bevorderen van het recht op abortus en andere
44 seculiere verworvenheden. Wel moet de EU zich binnen gezondheidsprogramma's inzetten

- 1 op bescherming van vrouwen tegen seksueel geweld en preventie bevorderen om hiv/aids
2 tegen te gaan.
- 3 ➤ Bijzondere aandacht wordt gegeven aan het tegengaan van moderne slavernij en het
4 bevorderen van de rechtsstaat in ontwikkelingslanden.

Ten strijde tegen moderne slavernij

10 Naar schatting worden wereldwijd 46 miljoen mensen uitgebuit als slaaf. Daarvan is 26% minderjarig.
11 Op papier is de slavernij al lang afgeschaft en wordt met de mond beleden dat kinderarbeid niet mag,
12 maar is de praktijk heel anders. Moderne slavernij komt in allerlei sectoren voor, van mijnbouw en
13 natuursteen tot visserij en prostitutie. De oorzaken en verschijningsvormen ervan zijn complex. Soms
14 houden werkgevers hun arbeiders vast of betalen ze niet het afgesproken loon. Bij kinderarbeid spelen
15 ook culturele opvattingen over wat op de werkvloer wel en niet acceptabel is een rol.

17 Christenen hebben in diverse Europese landen een belangrijke rol gespeeld in de officiële afschaffing
18 van de slavernij in de 19de eeuw. Nu slavernij in allerlei nieuwe vormen de kop opsteekt, willen
19 ChristenUnie en SGP zich politiek inzetten voor recht en vrijheid. In de relaties van de EU met
20 ontwikkelingslanden en opkomende economieën moet moderne slavernij een belangrijk thema op de
21 agenda zijn.

- 23 • In handelsrelaties worden bedrijven gedwongen arbeid in internationale productieketens actief
24 tegen te gaan. Initiatieven voor slaafvrije ketens, zoals in textiel, cacao en koffie, verdienen
25 krachtige steun. Bedrijven maken in hun jaarverslag zichtbaar hoe zij zich inzetten voor
26 verantwoord ondernemen, waarvan bescherming van rechten van arbeiders een onderdeel
27 uitmaakt.
- 28 • In bilaterale programma's met ontwikkelingslanden en opkomende economieën geeft de EU-steun
29 aan hervorming en versterking van rechtssystemen, training en coaching van politie, rechters en
30 andere professionals om ervoor te zorgen dat zaken worden gehoord, maar ook dat slachtoffers
31 van slavernij worden bevrijd en beschermd en hun recht kunnen halen.

12 Buitenlands beleid en nabuurschap

Realisme in relaties

De Europese Unie staat voor enorme uitdagingen in deze snel veranderende wereld. Hoe moet de EU zich opstellen in een zich wijzigend krachtenveld van enerzijds een onvoorspelbare houding van de Verenigde Staten en anderzijds de pogingen van landen als China om overal voet aan de grond te krijgen? Wat is het Europese antwoord op de ambitie en agressie van Poetins Rusland en de groeiende politieke en economische invloed van China? Hoe gaan we om met onverwachte migratiestromen? In die gespannen context vinden ChristenUnie en SGP het van groot belang dat de lidstaten van de EU nauw samenwerken voor een betrouwbaar, rechtvaardig, krachtig en realistisch Europees Gemeenschappelijk Buitenland- en Veiligheidsbeleid (GBVB).

Voor ChristenUnie en SGP staat voorop dat subsidiariteit en intergouvernementele samenwerking uitgangspunt blijven. De lidstaten moeten hun buitenlandbeleid waar mogelijk zelf blijven vormgeven. Tegelijkertijd is eensgezindheid tussen lidstaten van toenemend belang. Dat mag ook van de lidstaten verwacht worden. In principe volstaan daarbij de instrumenten en mogelijkheden die al in de Verdragen zijn vastgelegd.

Het GBVB moet zich toespitsen op twee kerntaken: het waarborgen van de veiligheid en belangen van Europa in de wereld, en het bevorderen van gerechtigheid. Het eerste vereist onder meer aanzienlijke defensie-investeringen door de Europese lidstaten, diplomatieke coördinatie, en sterke banden met oude bondgenoten zoals de Verenigde Staten. Het tweede vergt een stevige inzet op onder meer mensenrechten, godsdienstvrijheid, crisisbeheersing, en humanitaire hulp. In de diverse aspecten van het GBVB moet de beschermwaardigheid van het leven gerespecteerd worden.

Het primaire aandachtsgebied is voor de EU de 'ring om Europa'. Zo zijn goede relaties met Afrikaanse landen van belang voor veiligheid en stabiliteit binnen en buiten de Europese grenzen. In het bijzonder moet Europa, in samenwerking met NAVO-partners, de toegenomen agressie van Rusland het hoofd bieden én tegelijkertijd streven naar betere relaties met dat land. Nederland heeft zijn internationale partners in het bijzonder nodig om een kans te hebben op gerechtigheid voor de MH-17 slachtoffers.

• • •

“Het Europese buitenlandbeleid moet zich toespitsen op twee kerntaken: het waarborgen van de veiligheid en belangen van Europa in de wereld, en het bevorderen van gerechtigheid waar nodig. Dat laatste betreft met name het bevorderen van (godsdienst)vrijheid, vrede en veiligheid.”

De aandacht moet ook blijven uitgaan naar landen 'ver over de horizon', zoals herkomstlanden van migratie en landen die een expliciete veiligheidsbedreiging vormen, zoals Iran en Noord-Korea. De EU moet zich krachtiger verweren tegen de torenhoge ambities en groeiende assertiviteit van China, onder meer op het gebied van handel en investeringen. Europese lidstaten moeten ervoor waken hoge

1 schulden aan te gaan bij Chinese (staats)bedrijven, en voorkomen dat zij zeggenschap of eigendom
2 verliezen van cruciale bedrijven of infrastructuur, zoals banken en zeehavens.

3
4 Wereldwijd staat de vrijheid onder druk. Sommige landen bewijzen slechts lippen dienst aan de vrijheid
5 van godsdienst, andere landen maken geen geheim van hun vijandigheid jegens religieuze
6 minderheden. In landen als Saoedi-Arabië, India, Iran, Syrië, China en Pakistan ervaren christenen dit
7 dagelijks aan den lijve. Het moet voor de Europese Unie een erezaak zijn om erop aan te dringen dat
8 vrijheidsrechten elders in de wereld zo goed mogelijk constitutioneel, wettelijk en in de praktijk
9 worden gewaarborgd. Denk aan de vrijheidsrechten van godsdienst en levensovertuiging, de vrijheid
10 van meningsuiting, de bescherming van burgers tegen vervolging, en de beschermwaardigheid van het
11 (ongeboren) leven. Dit dient daarom een speerpunt te zijn in de mensenrechtenstrategie van de Hoge
12 Vertegenwoordiger voor buitenlandse zaken en veiligheidsbeleid. Een landenstrategie kan daarbij
13 behulpzaam zijn. Bijzondere aandacht is nodig voor die landen en regio's waar christenen en andere
14 minderheden vervolgd worden om hun geloof, zoals in delen van de Arabische wereld en in China.

15 16 **Concreet**

- 17 ➤ Buitenlands beleid is en blijft primair een zaak van de nationale soevereiniteit. Tegelijk vragen
18 ontwikkelingen in de wereld dat Europa zich actief op het wereldtoneel beweegt.
- 19 ➤ De ambities van China, India en Rusland dwingen lidstaten tot samenwerking op terreinen als
20 economie, handel en buitenlandbeleid.
- 21 ➤ Er moet geen Europese Minister van Buitenlandse Zaken komen. De Hoge Vertegenwoordiger zal
22 ook in de toekomst het gezamenlijk standpunt van de lidstaten vertegenwoordigen. De nationale
23 ministers van Buitenlandse Zaken intensiveren hun samenwerking, onder nauw toezicht van de
24 nationale parlementen.
- 25 ➤ Inzet van Europees buitenlands beleid is niet alleen gericht op het verdedigen van Europese
26 (handels)belangen, maar ook op het bevorderen van mensenrechten, godsdienstvrijheid,
27 democratie, vrede en veiligheid.
- 28 ➤ Europa moet meer aandacht besteden aan een goede coördinatie van (nood)hulpverlening bij
29 natuur-, en milieu- of humanitaire rampen.
- 30 ➤ De EU moet blijven streven naar goede samenwerking met oude bondgenoten zoals de VS.
- 31 ➤ Tegenover de groeiende macht van China moeten EU-lidstaten afspraken maken over behoud van
32 eigendom en zeggenschap over vitale infrastructuur en bedrijven.
- 33 ➤ Het mensenrechtenbeleid van de EU moet meer gericht zijn op bevordering van
34 godsdienstvrijheid en de bescherming van vervolgte christenen; de beschermwaardigheid van
35 het leven mag niet ondermijnd worden. Dat betekent: geen financiering van abortus, wel steun
36 aan zwangere vrouwen of kwetsbare ouderen.
- 37 ➤ De positie van speciaal EU-gezant godsdienstvrijheid wordt versterkt. De gezant krijgt een
38 nadrukkelijker rol in het buitenlandbeleid van de EU.
- 39 ➤ In het verband van de Raad van Europa blijft de EU Rusland aanspreken op zijn internationale
40 verplichtingen om mensenrechten na te leven en aandringen op het uitvoeren van uitspraken van
41 het Europees Hof voor de Rechten van de Mens. Daarbij dient de EU er bij Rusland op aan te
42 dringen alle medewerking te verlenen aan de berechting van verantwoordelijken voor het
43 neerschieten van vlucht MH17.

1 **Israël**

2 Vrede in het Midden-Oosten is een hartenwens van velen. Het beleid voor Israël en de Palestijnse
3 gebieden vanuit de EU moet steeds daarop zijn gericht. Op Bijbelse gronden weten christenen zich van
4 harte met het Joodse volk verbonden. ChristenUnie en SGP vinden het principiële wenselijk dat de EU
5 bouwt aan goede relaties met Israël als vrije, democratische rechtsstaat. Een stabiele partner in het
6 Midden-Oosten is van groot belang voor de veiligheid in een regio die gekenmerkt wordt door
7 instabiliteit, autoritaire regimes en bloedige conflicten. De militaire aspiraties van Iran zijn zorgelijk
8 voor de veiligheid van Israël.

9

10 Het bevorderen van vrede en stabiliteit vraagt om
11 veilige en erkende grenzen voor Israël en om oog
12 voor het lot van de Palestijnen. De leidende
13 gedachte is enerzijds het garanderen van veiligheid
14 voor de democratische, Joodse staat Israël en zijn
15 burgers, en anderzijds respect voor de
16 mensenrechten en zelfbeschikkingsrecht van
17 Palestijnen. Vrede komt alleen dan in zicht als de Palestijnse Autoriteit Israël als staat zonder
18 voorwaarden vooraf erkent en ernaar handelt. Israël moet op haar beurt in het nederzettingenbeleid
19 rekening houden met de belangen van de Palestijnen en burgerrechten voor al haar inwoners en
20 gebieden onder haar controle blijven waarborgen.

*“Een stabiel partnerschap met Israël is van
groot belang voor de veiligheid in een regio
gekenmerkt door instabiliteit, autoritaire en
corrupte régimes en bloedige conflicten.”*

21

22 Steun- en hulpverlening door de EU aan de Palestijnse Autoriteit mag alleen gebeuren onder strikte
23 voorwaarden. De hulp moet werkelijk ten goede komen aan verbetering van de humanitaire
24 omstandigheden van kwetsbaren. De Palestijnse Autoriteit moet stoppen met uitkeren van geld aan
25 (families van) veroordeelde Palestijnse terroristen en geen anti-Israëliëse propaganda toelaten in
26 lesboeken. Ook is belangrijk dat de persvrijheid en de rechtsstaat hun beloop hebben. Europese
27 hulpvelden moeten worden bevroren als dit onvoldoende het geval is.

28

29 **Concreet**

- 30 • De Europese inzet bij het vredesproces moet allereerst ten dienste staan van rechtstreekse
31 Israëlisch-Palestijnse onderhandelingen en economische en humanitaire samenwerking ‘van
32 onderop’. Daarnaast neemt Europa ook op constructieve wijze deel aan internationaal overleg
33 en initiatieven voor vrede.
- 34 • De EU moet opruiing, haat zaaien en andere ondermijnende acties door Palestijnse
35 autoriteiten sterk veroordelen en steungeld bevroren zolang de situatie niet verbeterd wordt.
36 Van zowel de Palestijnen als de Israëliërs mag een constructieve houding verwacht worden.
- 37 • Ook moet de Europese Unie oog hebben voor de bijzonder benarde positie van Palestijnse
38 christenen.
- 39 • De EU bevordert een eerlijke behandeling van Israël, óók binnen internationale gremia als de
40 Verenigde Naties.
- 41 • De Europese Unie moet blijven steven naar optimale samenwerking met Israël op terreinen
42 als handel, innovatie, veiligheid, wetenschap en cultuur. Daartoe kan het handelsverdrag met
43 de Israëliërs uitgebreid en versterkt worden.

44

45

1
2
3
4
5
6
7
8
9
10
11
12
13
14
15
16
17
18
19
20
21
22
23
24
25
26
27
28
29
30
31
32
33
34
35
36
37
38
39
40
41
42
43
44

Banden met Israël versterken

Israël staat in de EU onevenredig vaak in de beklagdenbank. Hoe zouden wij ons opstellen als elke dag weer de dreiging bestaat van raketaanvallen en aanslagen? Vaak vergeten we dat minderheden in de Israëlische democratie gewoon mee mogen doen. Ook doet het land wel degelijk veel voor de Palestijnen. We moeten schouder aan schouder werken aan een betere toekomst. Daar biedt de bruisende Israëlische economie en samenleving ook talloze kansen voor. De EU moet dan ook blijven streven naar betere samenwerking op terreinen als handel, innovatie, veiligheid, wetenschap en cultuur. Laat de EU het associatieakkoord met Israël daartoe her- en opwaarderen.

Uitbreiding en burens

De Europese Unie moet goede betrekkingen onderhouden met de buurlanden aan de zuid- en oostgrens. Het Europese Nabuurschapsbeleid vormt daarvoor een goed instrument.

Naar het oosten toe moet de EU krachtig stelling nemen tegen Russische schendingen van de soevereiniteit van Oost-Europese landen. De EU moet blijven werken aan associatieakkoorden met deze landen, gebaseerd op het meer-voor-meer-principe waarbij meer steun wordt gegeven in ruil voor meer noodzakelijke politieke en economische hervormingen. Een regionale aanpak is noodzakelijk om te voorkomen dat onderlinge handelsbetrekkingen verwaarloosd worden.

Bij onze zuidelijk burens aan de noordkust van Afrika ligt de focus op het creëren van politieke en maatschappelijke stabiliteit in de regio, waarbij de Europese veiligheidsbelangen expliciete aandacht vereisen. In het belang van zowel de regio als de EU is het noodzakelijk dat deze landen betekenisvolle stappen zetten op het gebied van rechtsstaat, veiligheid en stabiliteit, mensenrechten en sociaaleconomische ontwikkeling. Europese steun moet transparant zijn en nauwkeurig worden gemonitord.

“De EU moet goede relaties onderhouden met de buurlanden aan de zuid- en oostgrens. Maar het is niet wenselijk dat de EU nu verder uitbreidt op de Westelijke Balkan. De toetredingsonderhandelingen met Turkije worden beëindigd.”

Het is niet wenselijk dat de EU nu verder uitbreidt op de Westelijke Balkan. De situatie daar is niet van dien aard dat je kunt spreken van export van stabiliteit, maar veeleer import van instabiliteit. Wel is het in het belang van stabiliteit aan de buitengrenzen van de EU noodzakelijk om de samenwerking met de landen van de Westelijke Balkan te intensiveren. Ondanks dat er in de meeste landen goede stappen voorwaarts worden gezet, bestaan er onverminderd zorgen op het gebied van onder andere rechtsstaat, justitie, corruptie, georganiseerde misdaad, sociaaleconomische ontwikkeling en etnische spanningen. Toenemende economische en politieke invloed van derde landen als Rusland, Turkije, China en de Golfstaten brengen mogelijk risico's met zich mee op voornoemde gebieden en de inzet voor hervormingen. Om die reden moet de Europese Commissie nauwgezet blijven toezien op de

1 ingezette hervormingen. Raad en Commissie moeten verder waarborgen dat de toetredingscriteria
2 onverkort van toepassing zijn.

3
4 Uitbreiding van de Europese Unie moet voldoen aan enkele expliciete voorwaarden. Allereerst de
5 strikte, individuele toepassing van alle toetredingscriteria van Kopenhagen en ten tweede mag de
6 toetreding van een land niet het effectief functioneren van de EU in gevaar brengen
7 (absorptiecapaciteit). Op basis van de huidige stand van zaken in de uitbreidingslanden is toetreding
8 voorlopig niet aan de orde.

9
10 In lijn met voorgaande programma's willen we een eind aan de toetredingsonderhandelingen met
11 Turkije. De historische, culturele en godsdienstige afstand tussen de landen van de Europese Unie en
12 Turkije is groot. Op het gebied van rechtsstaat, democratie en mensenrechten zijn onze zorgen de
13 afgelopen jaren ernstig toegenomen. Het steeds meer autoritaire regeerbeleid staat diametraal
14 tegenover het Europese model van de democratische rechtsstaat. Daarnaast moet worden gewezen
15 op de achtergestelde positie van minderheden in het land, zoals de christelijke gemeenschap en de
16 koerden. Daar komt de onwil nog bij om tot een oplossing te komen inzake de Armeense genocide. De
17 Turkse weigering de Republiek Cyprus als soevereine staat te erkennen) maken eveneens duidelijk dat
18 Turkije zich niet kwalificeert als lidstaat van de EU.

19
20 Dit laat onverlet dat Turkije een buurland van formaat is en een strategische positie heeft in de regio.
21 Daarom moeten goede relaties worden onderhouden via alternatieve wegen. ChristenUnie en SGP
22 denken daarbij aan een 'geprivilegieerd partnerschap' dat de gemeenschappelijke belangen van
23 Turkije en de EU bevestigt. Tevens is van belang om te komen tot de noodzakelijke opwaardering,
24 inclusief een mensenrechtenclausule, van de douane-unie die verouderd is en wederzijdse
25 economische investeringen in de weg staat.

26
27 **Concreet**

- 28 ➤ Europese uitbreiding is voorlopig niet aan de orde.
- 29 ➤ De onderhandelingen met Turkije worden gestaakt. Turkije mag geen lid worden van de
30 Europese Unie, maar krijgt een geprivilegieerd partnerschap.
- 31 ➤ In belang van stabiliteit is het noodzakelijk de samenwerking met de Westelijke Balkan te
32 versterken. Ook nauwe samenwerking met bijvoorbeeld IJsland behoort tot de mogelijkheden.
- 33 ➤ Uitbreiding blijft gebonden aan twee voorwaarden: kandidaat-lidstaten moeten voldoen aan
34 de Kopenhagencriteria en de toetreding van mogelijke nieuwe landen moet de
35 absorptiecapaciteit van de EU niet te boven gaan.
- 36 ➤ Met de Europese oosterburen moet samenwerking (bijvoorbeeld op basis van
37 associatieakkoorden) worden bevorderd op basis van een meer-voor meer principe.

38

13 Defensie

Als landen samen sterk staan

Vrede, vrijheid en veiligheid spreken absoluut niet vanzelf. Daar moeten we ons, ook 75 jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog en drie decennia na het einde van de Koude Oorlog, van bewust blijven. Dat we op ons continent al zo lang in vrede samenleven is mede te danken aan de samenwerking binnen de NAVO en de EU. Om te voorkomen dat de strijdbijl opnieuw wordt opgegraven, dienen we te blijven samenwerken. Daarnaast moet er echt fors meer geïnvesteerd worden in onze Defensie. Want een sterke krijgsmacht is het beste middel om oorlog te voorkomen.

Gezien de vele dreigingen binnen en buiten de Europese grenzen – van Russische acties aan de oostgrenzen tot terreuraanslagen in Europese hoofdsteden – moet het waarborgen van de veiligheid een gezamenlijke prioriteit zijn van de Europese lidstaten. Daarin ligt ook een rol weggelegd voor de Europese Unie. Denk aan civiel-militaire inzet op het gebied van conflictpreventie, crisisbeheersing, militaire training en humanitaire ondersteuning. Dit alles in nauwe afstemming met de Verenigde Naties. Denk ook aan samenwerking op het gebied van militair-technologisch onderzoek en innovatie. Gezamenlijke oefeningen kunnen eraan bijdragen dat militairen van verschillende nationaliteiten ook in het heetst van de strijd samen messcherp kunnen optreden.

19

● ● ●
“Gezamenlijke legeroefeningen dragen eraan bij dat militairen van verschillende nationaliteiten ook in het heetst van de strijd messcherp kunnen optreden.”

Militaire samenwerking hoeft zeker niet altijd in EU-verband vorm te krijgen. ChristenUnie en SGP geven sterke voorkeur aan defensiesamenwerking tussen verschillende Europese landen, en zijn kritisch op initiatieven vanuit Brussel op dit terrein. Er is nog veel slagkracht te winnen via bi- en trilaterale samenwerking tussen Europese landen. Die

samenwerking kan en moet efficiënter en effectiever worden. Niet alleen op het gebied van conventionele oorlogvoering, maar ook als het gaat om militaire inlichtingendiensten. Dat kan ook helpen om goed om te gaan met het veranderende karakter van oorlogvoering – denk aan cybersecurity, elektronische oorlogvoering en autonome wapens.

ChristenUnie en SGP willen niet dat de EU op het gebied van defensiesamenwerking de NAVO voor de voeten loopt. De NAVO is en blijft hoeksteen van ons veiligheidsbeleid. Deze alliantie heeft haar nut en waarde ruimschoots bewezen. Daarom moeten Europese defensie-inspanningen zoveel mogelijk met de NAVO worden afgestemd. Tegelijk moeten we vaststellen dat de NAVO momenteel voor grote uitdagingen staat. Zo moeten de Europese NAVO-leden meer investeren aan militaire slagkracht, zoals afgesproken in Wales in 2014, en bijdragen aan het verdedigen van de interne stabiliteit tegenover ‘dwarse’ leden zoals Turkije.

De zwaarmacht van de overheid, dat is de inzet van geweld door het nationale veiligheidsapparaat, is principieel en grondwettelijk bij uitstek een bevoegdheid van soevereine staten. Europese initiatieven op defensiegebied moeten dit uitgangspunt respecteren én scherp getoetst worden op

1 noodzaak en meerwaarde. Op het eerste oog sympathieke EU-defensieplannen kunnen leiden tot
2 steeds verdergaande Europese bevoegdheden: de beruchte glijdende schaal. Daar willen we voor
3 waken.

4

5 De laatste jaren volgen Europese defensie-initiatieven
6 elkaar in hoog tempo op. Denk aan het Europees
7 Defensiefonds (EDF), het Europees Defensie Agentschap
8 (EDA) en de Permanente Gestructureerde
9 Samenwerking (PESCO). Deze initiatieven lijken

10 sympathiek. Vanuit het oogpunt van schaal, coördinatie
11 en efficiëntie valt best iets voor deze vormen van
12 samenwerking te zeggen. Maar er zijn haken en ogen. Zo
13 is vaak te lang onduidelijk waar de plannen precies toe moeten leiden of hoe en door wie ze betaald
14 moeten worden. EDA kan de ontwikkeling en aanschaf van defensiematerieel (kosten)efficiënter
15 maken, maar investeren onderzoek en ontwikkeling is en blijft een verantwoordelijkheid van de
16 lidstaten zelf. De EU kan daar alleen een aanvulling op zijn.

17

18 In geen geval mogen militair-strategische keuzes overgeheveld worden naar Brussel. Als Nederlandse
19 mannen en vrouwen met gevaar voor eigen leven naar het front gestuurd worden, moeten de
20 Nederlandse regering en het Nederlandse parlement hierop aanspreekbaar zijn. Kortom: de EU kan
21 meerwaarde hebben als samenbindende en coördinerende partij, maar Europese initiatieven mogen
22 niet leiden tot een Europese commandostructuur of Europees leger.

23

24 **Concreet**

- 25 ➤ Lidstaten dienen hun defensie-inspanningen op 2% van het bbp te brengen zoals in NAVO-
26 verband afgesproken in het Wales-akkoord.
- 27 ➤ In EU-verband wordt defensiesamenwerking beperkt tot civiel-militaire taken, zoals
28 conflictpreventie, crisisbeheersing en humanitaire interventie. Daarnaast kan de EU een
29 coördinerende taak hebben op het terrein van militair-technologisch onderzoek en gezamenlijke
30 legeroefeningen.
- 31 ➤ Een EU-commandostructuur is onwenselijk. Er komt geen EU-leger of troepenmacht; nationale
32 overheden blijven verantwoordelijk voor de inzet van de 'zwaardmacht'. Dat geldt ook voor bi- of
33 trilaterale defensiesamenwerking.
- 34 ➤ Op vrijwillige basis kunnen Europese lidstaten intensief samenwerken bij bijvoorbeeld de
35 ontwikkeling en aanschaf van defensiesystemen en -materialen.
- 36 ➤ Binnen het cyberdomein is grensoverschrijdende, intergouvernementele samenwerking nodig.
- 37 ➤ Intensievere Europese afstemming op het gebied van veiligheid en defensie dient gepaard te gaan
38 met intensieve afstemming met de NAVO als hoeksteen van defensie- en veiligheidsbeleid.

39

40

41

42

43

44

45

Geen Europees leger

Europese defensiesamenwerking is belangrijk. Denk aan civiel-militaire taken, zoals conflictpreventie, crisisbeheersing en humanitaire interventie, maar ook aan militair-technologisch onderzoek en gezamenlijke legeroefeningen. Maar er zijn grenzen. Keer op keer klinken pleidooien, bijvoorbeeld van

1 de Franse president Macron, voor een Europees leger. ChristenUnie en SGP vinden een EU-
2 commandostructuur, EU-leger of troepenmacht echter allesbehalve wenselijk. Als Nederlandse
3 mannen en vrouwen naar het front gestuurd worden, moeten de Nederlandse regering en het
4 Nederlandse parlement hierop aanspreekbaar zijn. Niet de EU, maar nationale overheden moeten
5 ultiem verantwoordelijk blijven voor de inzet van de 'zwaardmacht'.
6

7